

HISTORICKÁ PENOLOGIE

Časopis pro historickou penologii
Vydává Institut vzdělávání – Kabinet dokumentace a historie VS ČR

1/2005

Typologie historických vězeňských zařízení

Vznik a vývoj českého vězeňství úzce souvisí se vznikem a vývojem státu, trestního práva a soudnictví na území Čech, Moravy a Slezska, ke kterému dochází po sjednocení českých kmenů v 10. století za vlády přemyslovského knížete Boleslava II. (967-999). Vývoj vězeňského systému lze sledovat prostřednictvím analýzy a komparace historicky vzniklých typů vězeňských zařízení, a to z hlediska jejich účelu, subjektu věznění, objektu věznění, obecných podmínek věznění (ubytování, hygiena, ošacení, stravování, zdravotní péče, vycházky a tělesná cvičení, styk s rodinou a přáteli, náboženský život, užívání osobních věcí, pracovní činnost, mimopracovní činnost) a zvláštních podmínek věznění (klasifikace vězňů – třídění, diferenciací vězňů – odlišné zacházení, kázeňské a donucovací prostředky, vyřizování žádostí a stížností).

Hradčanské vězeňské věže

Zeměpanské vězení (995 – 1627)

Plnilo účel vazby pro zeměpanský soud, kterému předsedal příslušný územní vládce, zpravidla kníže, král nebo jím pověřený správce hradu. Podle potřeby sloužilo též jako zajišťovací a trestní vazba pro osoby šlechtického původu.

Časové vymezení: r. 995 – sjednocení českých kmenů Boleslavem II., r. 1627 – kodifikace habsburského absolutismu ústavním zákonem „Obnovené zřízení zemské“.

Subjekt věznění: vyčleněná část vojenské posádky hradu.

Objekt věznění: poddaní i osoby šlechtického původu.

Obecné podmínky věznění:

Ubytování - vězeňské kobky ve sklepních prostorách nebo věžích hradů, u osob šlechtického původu prosvětlené a zařízené jednoduchým nábytkem.

Hygiena – mytí umožňováno jen osobám šlechtického původu.

Ošacení - ponecháván vlastní oděv s možností výměny jen u osob šlechtického původu.

Stravování – chléb a voda, odlišné u osob šlechtického původu.

Zdravotní péče – zajišťována jen osobám šlechtického původu.

Vycházky a tělesná cvičení - jen u osob šlechtického původu.

Styk s rodinou a přáteli - výjimečně u osob šlechtického původu.

Náboženský život - umožňování návštěv kněží k poskytování duchovní útěchy.

Užívání osobních věcí - povolováno jen osobám šlechtického původu.

Pracovní činnost - zpravidla nebyla nařizována.

Mimopracovní činnost - čtení a psaní bylo povolováno jen osobám šlechtického původu.

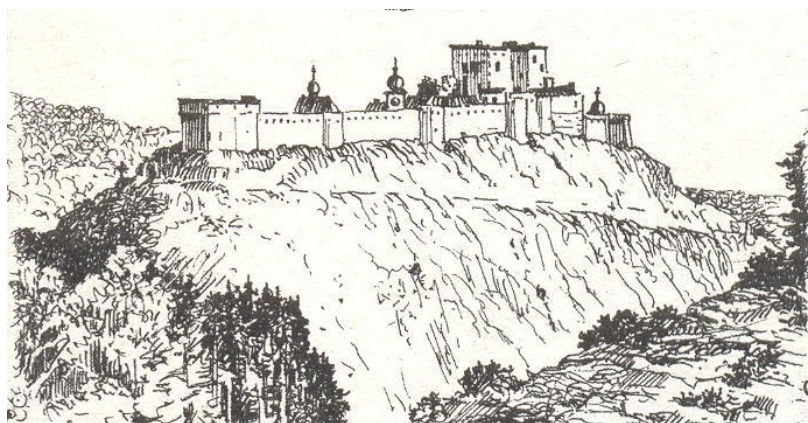
Zvláštní podmínky věznění:

Klasifikace vězňů - oddělování poddaných od šlechty a šlechticů od sebe navzájem.

Diferenciace vězňů - pouze se zřetelem na pohlaví a věk osob šlechtického původu.

Kázeňské a donucovací prostředky - u poddaných přikování ke zdi nebo použití klády.

Vyřizování žádostí a stížností vězňů - správce hradu pouze u osob šlechtického původu.

Církevní vězení Hukvaldy

Církevní vězení (1222 - 1781)

Plnilo účel vazby pro církevní soud v působnosti příslušného biskupa katolické církve, do jehož jurisdikce náležely církevní osoby. Obdobně jako zeměpanská vězení sloužilo též k zajišťovací a trestní vazbě církevních osob, popř. i žen šlechtického původu v ženských kláštorech.

Časové vymezení: r. 1222 – úmluva mezi českým královstvím a katolickou církví, na jejímž základě získala tato církev mimo jiné i „privilegium fori“, tj. soudní pravomoc nad kněžstvem a řeholníky, r. 1781 – zánik církevní soudní pravomoci v důsledku reformy císaře Josefa II.

Subjekt věznění: vyčleněná část vojenské posádky hradu nebo určení řeholníci či řeholnice příslušného kláštera.

Objekt věznění: kněží, členové řeholních řádů, popř. ženy šlechtického původu.

Obecné podmínky věznění: obdobně jako v zeměpanských vězeních se zřetelem na stavovskou příslušnost vězňů.

Zvláštní podmínky věznění:

Klasifikace vězňů – oddělování jednotlivých kněží, řeholníků, popř. žen šlechtického původu samovazbou.

Diferenciace vězňů - pouze se zřetelem na pohlaví, věk a osoby šlechtického původu.

Kázeňské a donucovací prostředky - obdobně jako v zeměpanských věznicích k použití u osob nešlechtického původu.

Vyřizování žádostí a stížností - správce hradu nebo představený příslušného kláštera.

Stavovské vězení (1253 – 1850)

Plnilo účel vazby pro zemský (stavovský) soud, kterému předsedal král spolu s významnými příslušníky panského stavu, do jehož jurisdikce náležely osoby šlechtického původu. Od r. 1277 si soud získal nezávislé postavení na panovníkovi a od r. 1783 podléhali jeho jurisdikci i nešlechtičtí držitelé velkostatků. Do zřízení pražského apelačního soudu v roce 1548 byl též odvolacím soudem proti rozsudkům městských soudů .

Časové vymezení: r. 1253 – počátky zemského soudu, tj. nejvyššího soudního orgánu v Čechách a zároveň soudní instance šlechty, 1850 – zrušení stavovského soudu v rámci reformy soudnictví habsburské monarchie.

Subjekt věznění: vyčleněná část vojenské posádky určeného královského hradu.

Objekt věznění: šlechtici ve vyšetřovací, zajišťovací nebo trestní vazbě, později i nešlechtičtí držitelé velkostatků a osoby nešlechtického původu v odvolacím řízení.

Obecné podmínky věznění: jako u osob šlechtického původu v zeměpanském vězení.

Zvláštní podmínky věznění:

Klasifikace vězňů- jako u osob šlechtického původu.

Diferenciace vězňů- jednotný způsob zacházení.

Kázeňské a donucovací prostředky- zpravidla nepoužívány.

Vyřizování žádostí a stížností - podání postupována panovníkovi cestou správce objektu, ve kterém se nacházelo stavovské vězení.

Vrchnostenské vězení (1627 - 1849)

Plnilo účel vazby pro vrchnostenský soud, jemuž předsedali šlechtičtí majitelé panství nebo nešlechtičtí držitelé velkostatků a vrchnostenští úředníci. Zároveň sloužilo k zajišťovací a trestní vazbě.

Časové vymezení: r. 1627 – soudní pravomoc šlechty a nešlechtických držitelů velkostatků nad poddanými v první instanci v rámci „Obnoveného zřízení zemského“, r. 1849 – zrušení vrchnostenských soudů na základě vydání tzv. oktrojované ústavy v habsburské monarchii.

Subjekt věznění: ozbrojená vrchnostenská stráž (drábové).

Objekt věznění: poddaní z příslušných panství a velkostatků.

Obecné podmínky věznění: obdobné jako u poddaných v zeměpanském vězení.

Zvláštní podmínky věznění:

Klasifikace vězňů - do roku 1803 nebyla nařízena, později oddělování mužů od žen.

Diferenciace vězňů - způsob zacházení s vězňeny poddanými byl univerzální.

Kázeňské a donucovací prostředky - okovy, kláda, pranýř a tzv. dřevěný osel.

Vyřizování žádostí a stížností - výjimečně správce panství nebo velkostatku.

Staroměstská věznice

Městské vězení (1287 - 1850)

Plnilo účel vazby pro městský soud s tzv. hrdelním právem, kterému předsedal královský rychtář s konšely, později purkmistr s městskou radou. Sloužilo k vyšetřovací i zajišťovací vazbě. Po roce 1765 zůstalo z celkového počtu 383 soudů s hrdelním právem jen 24 soudů, z toho 15 soudů v královských krajských městech, 7 soudů v královských městech a 2 soudy v poddanských městech.

Časové vymezení: r. 1287 - vznik staroměstského soudu v Praze, který se stal vzorovým soudem pro ostatní města, r. 1850 – zrušení městského soudu v rámci reformy soudnictví habsburské monarchie.

Subjekt věznění: určení členové městské stráže (biřici), později městské gardy.

Objekt věznění: měšťané, ale též poddaní z okolních panství a statků, jejichž vrchnost neměla hrdelní právo, popř. osoby neusedlé (tuláci).

Obecné podmínky věznění:

Ubytování - dle diferenciaci – nadzemní cely v tzv. předním vězení, suterénní kobky v tzv. zadním vězení, sklepní kobky – tzv. sklep nebo „čertův kabát“, od 18. stol. zlepšení podmínek.

Hygiena - běžné mytí jen v předním vězení, od 18. stol. umožňováno všem vězněným.

Ošacení - vlastní, výměna oděvů umožňována jen v předním vězení, od 18. stol. v péči města.

Stravování - na vlastní náklady vězně, jeho rodiny, popř. příslušného panství (vrchnosti), které dodalo svého poddaného k městskému soudu, od 18. stol. v péči města.

Zdravotní péče - na vlastní náklady vězně nebo jeho rodiny jen v předním vězení.

Vycházky a tělesná cvičení - povolovány jen v předním vězení.

Styk s rodinou a přáteli - povolován jen v předním vězení.

Náboženský život - umožňování návštěv kněží k poskytování duchovní útěchy.

Užívání osobních věcí - zpravidla jídelní nádobí, lůžkoviny, knihy, psací potřeby jen v předním vězení.

Pracovní činnost - od 16. stol. vyvádění nemajetných vězňů za účelem výdělku k úhradě stravování, od 18. stol. zaměstnávání vězňů na veřejných pracích a v manufakturách.

Mimopracovní činnost - čtení, psaní, společenské hry (karty, kostky) jen v předním vězení.

Zvláštní podmínky věznění:

Klasifikace vězňů - dlužníci v zajišťovací vazbě (v předním vězení), zločinci ve vyšetřovací vazbě (v zadním vězení), nebezpeční zločinci (ve sklepním vězení), oddělování zločinců dle pohlaví a věku nebylo prováděno.

Diferenciaci vězňů - odlišné zacházení s vězněnými dlužníky od zacházení s vězněnými zločinci.

Kázeňské a donucovací prostředky - jen v zadním a sklepním vězení – okovy, kláda.

Vyřizování žádostí a stížností - městský kancléř při denní vizitaci předního a zadního vězení.

Pevnostní vězení Špilberk

Pevnostní vězení Špilberk (1783 - 1858)

Plnilo účel trestní vazby pro zvlášť těžké zločince, kteří byli odsouzeni hrdebními soudy na území Čech, Moravy a Slezska a pro tzv. státní vězně. Bylo vyjmuto z pravomoci vojenského velitele pevnosti a jemu nadřízeného vrchního velení pro Moravu a svěřeno do správy apelačního soudu v Brně a moravskoslezského gubernia. Obdobné vězení pro alpské země bylo zřízeno ve Šlosberku ve Štýrském Hradci.

Časové vymezení: r. 1783 - zřízení pevnostního vězení Špilberk pro zvlášť těžké zločince a tzv. státní vězně na základě rozhodnutí císaře Josefa II., r. 1858 odchod posledních vězňů z pevnosti Špilberk po zrušení vězení rozhodnutím císaře Františka Josefa I.

Subjekt věznění: ozbrojená vězeňská stráž, vyčleněná z řad městské gardy .

Objekt věznění: osoby vojenské i civilní, odsouzené k výkonu pevnostních prací, dále osoby odsouzené za zvláště těžké zločiny, zejména za vraždy, loupeže, žhářství, falšování úředních listin a padělání peněz a dále osoby vyššího stavu – šlechtici, důstojníci, úředníci, kteří byli odsouzeni za různé zločiny a přestupky, od politických přes vojenské až kriminální - tzv. státní vězni.

Obecné podmínky věznění:

Ubytování - podzemní kobky s dřevěnými pryčnami pro nejtěžší zločince a cely se základním nábytkem v horních patrech vězeňské budovy pro tzv. státní vězně.

Hygiena - běžné mytí pravidelně umožňováno jen státním vězňům.

Ošacení - u civilních osob zpočátku vlastní nebo jim byly přidělovány jako vězněným vojákům starší vojenské oděvní součástky, od r. 1784 zaveden jednotný vězeňský oděv - košile, halena, kalhoty, punčochy (letní z hrubé lněné tkaniny, zimní ze sukna), boty kotníčkové – vojenské, kožená čepice, tzv. státní vězni se šatili z vlastních prostředků.

Stravování - nejtěžší zločinci v doživotním trestu dostávali jen chléb (minimálně 1 libra denně) a vodu, v dočasném trestu navíc dvakrát týdně teplou masitou stravu (polévka z hovězího masa, krup, luštěnin a zeleniny), nemocní vězni dostávali teplou stravu každý den, od r. 1790 dostávali všichni vězni denně polévku a 2 libry chleba, třikrát týdně další teplý pokrm a ½ libry chleba, nejtěžší vězni luštěniny bez masa, tzv. státní vězni se stravovali z vlastních prostředků.

Zdravotní péče - ošetřování všech vězňů vojenským pevnostním ranhojičem, zřízení vězeňského špitálu uvnitř pevnosti, od r. 1784 pravidelná lékařská péče (návštěvy lékaře jednou až dvakrát týdně).

Vycházky a tělesná cvičení - umožňovány denně jen tzv. státním vězňům v rámci celé pevnosti.

Styk s rodinou a přáteli - povolovány jen tzv. státním vězňům.

Náboženský život - umožňovány návštěvy kněží k poskytování duchovní útěchy.

Užívání osobních věcí - povolováno jen tzv. státním vězňům.

Pracovní činnost - veřejné práce mimo pevnost, práce v pevnosti- zejména čerpání vody a provádění úklidu a řemeslné práce v dílnách (krejčovské, obuvnické, truhlářské).

Mimopracovní činnost - čtení, psaní, společenské hry povolovány jen tzv. státním vězňům.

Zvláštní podmínky věznění:

Klasifikace vězňů - oddělování nejtěžších zločinců od pevnostních vězňů, tj. určených k práci v pevnosti a tzv. státních vězňů, oddělování nejtěžších zločinců v doživotním trestu od zločinců v dočasném trestu.

Diferenciace vězňů - samovazba s přikováním ke zdi pro nejtěžší zločince v doživotním trestu, společná vazba s nočním poutáním pro nejtěžší zločince v dočasném trestu, společná vazba pro tzv. pevnostní vězně a společná vazba pro tzv. státní vězně.

Kázeňské a donucovací prostředky - přikování, tělesné tresty (muži – karabáč, ženy – důtky).

Vyřizování žádostí a stížností - správce věznice (vrchní profous) nebo jeho zástupce, apelační soud v Brně a moravskoslezské gubernium, popř. císař.

Pokračování v příštím čísle

PhDr. Aleš Kýr

Použitá literatura:

Buchvaldek, M. a kol.: Československé dějiny v datech, Praha 1986.

Karlů, V.: Daliborka, Praha 1939.

Klabouch, J.: Staré české soudnictví, Praha 1967.

Malý, K.: Dějiny českého a československého práva do roku 1945, Praha 1999.

Vaněk, J.: Kasematy Špilberk, Brno 1992.

Vondruška, V.: Katovny a mučírny, Praha 1993.

Vojkovský, R.: Hukvaldy, Dobrá 2001.

Vojtíšek, V.: Z minulosti naší Prahy, Praha 1919.

Vojtíšek, V.: Čtení o staroměstské radnici v Praze, Praha 1926.

Vykoupil, L.: Slovník českých dějin, Brno 2000.

Přehled funkcionářů odpovědných za československé vězeňství v letech 1919-1938

Po vzniku samostatného Československa v roce 1918 byl v důsledku tzv. recepční normy přijat i právní řád rakousko-uherské monarchie, včetně působnosti jednotlivých ministerstev. Ministerstvo spravedlnosti proto i nadále vykonávalo státní správu soudů, státních zastupitelství a věznic. Jeho sídlem se stala budova bývalé kadetní školy v Praze 4. Justiční správu čekaly velké úkoly jak v legislativě, tak v administrativě. Tomu odpovídala i vnitřní organizace ministerstva. Hned od počátku byly v činnosti tři odbory, od roku 1922 vedl rozvoj agendy ke vzniku čtvrtého odboru. V roce 1930 se konečnou organizací jejich počet snížil opět na tři. Věci personální a organizační zajišťoval I. odbor, civilní zákonodárství a mezinárodní styky II. odbor, trestní administrativu a legislativu vedl III. odbor a problematika trestnic, věci stavební a rozpočet náležely do kompetence IV. odboru.¹

Problematiku československého vězeňství pod vedením „odborového přednosty“ zajišťoval III. odbor ministerstva spravedlnosti (tzv. vězeňský nebo trestní odbor) do roku 1921 a IV. odbor v letech 1922 - 1929 a opět III. odbor v letech 1930 - 1938, přičemž v letech 1930-1931 byl přímo řízen ministrem spravedlnosti. Odbory se dále členily na oddělení v čele s přednostou, do roku 1922 fungovalo 17 oddělení, v roce 1923 se počet zvýšil na 19 oddělení. V letech 1922 – 1931 se vězeňstvím bezprostředně zabývalo VII. oddělení a vyřizovalo záležitosti výkonu trestů, dohledu nad trestnicemi a věznicemi, a to věci všeobecné a organizační, disciplinární, školství a kulturní, záležitosti mladistvých, osobní záležitosti všech zaměstnanců trestnic, věznic a polepšovacích ústavů v celé republice, vyjímaje učitele a kněze, dále věci hospodářské, finanční a běžnou administrativu trestnic a věznic. V roce 1932 přešla tato agenda do pravomoci 13. oddělení a takto fungovala beze změn až do roku 1939.

V období let 1918 – 1938 se postupně pod vedením 12 ministrů a vedoucích ministerských úředníků podařilo nejen znovu obnovit činnost vězeňství, citelně poznamenané první světovou válkou, ale uplatňovat v něm i způsoby zacházení s vězni, které odpovídaly tehdejší evropským normám. Svědčí o tom pochvalné posudky a hodnocení řady zahraničních odborníků, např. z Německa, Polska, Anglie, Ameriky, Japonska, kteří navštívili Československo, aby se informovali o stavu vězeňství. Díky správné, dlouhodobě uplatňované koncepci, vhodnému výběru a odborné přípravě vězeňského personálu se tak v očích veřejnosti zvýšila prestiž vězeňství, které se stalo jednou z důležitých součástí ochrany práva a pořádku v Československé republice.

Ministři spravedlnosti

František Soukup

Alfréd Meissner

Augustýn Popelka

¹ Pro srovnání v roce 1928 byl celkový stav všech zaměstnanců ministerstva spravedlnosti 102 osob, k 31.1.2003 celkem 284 osob. (Viz Ministerstvo spravedlnosti v prvním desetiletí republiky. Praha 1928 a Přehled plánovaných a skutečných počtů zaměstnanců ministerstva spravedlnosti (bez čekatelů) za období 1997-2003, <http://portal.justice.cz>)

Jiří Hausman

Robert Mayr - Harting

14.11.1918-8.7.1919

František SOUKUP

8.7.1919-25.5.1920

František VESELÝ

25.5.1920-15.9.1920

Alfréd MEISSNER

15.9.1920-26.9.1921

Augustýn POPELKA

26.9.1921-15.11.1925

Josef DOLANSKÝ

9.12.1925-18.3.1926

Karel VIŠKOVSKÝ

18.3.1926-12.10.1926

Jiří HAUSMAN

12.10.1926-1.2.1929

Robert MAYR-HARTING

1.2.1929-14.2.1934

Alfréd MEISSNER

14.2.1934-22.9.1938

Ivan DÉRER

22.9.1938-4.10.1938

Vladimír FAJNOR

14.10.1938-1.12.1938

Ladislav FEIERABEND

Přednostové trestního odboru ministerstva spravedlnosti

Otomar Černý

Josef Roubíček

Emil Lány

1919 – 1926

Otomar ČERNÝ (do 1921 přednosta III. odboru, od 1922 přednosta IV. odboru)

1927 – 1929

Josef ROUBÍČEK (přednosta IV. odboru)

1930 – 1931

Přímé řízení ministrem spravedlnosti (III. odbor)

1932 – 1938

Emil LÁNY (přednosta III. odboru)

Alena Kafková

Použitá literatura:

Malý K. a kol.: Dějiny českého a československého práva do roku 1945. Praha 1991.

Národní archiv (NA) Praha, knihovna, ev.j. II M 43, Batovcův almanach na rok 1920, 1921-1932, 1935-1938.

Ministerstvo spravedlnosti v prvním desetiletí republiky. Ministerstvo spravedlnosti, Praha 1928.

Řád pro nápravně pracovní tábory a Standardní minimální pravidla pro zacházení s vězni

Dne 10. prosince 1948 přijalo a schválilo Valné shromáždění OSN Všeobecnou deklaraci lidských práv. Současně vyzvalo všechny členské státy k jejímu zveřejnění a plnění. V článku 7 odstavec 2 deklarace se konstatuje:

„Nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.“²

V Československu po r. 1948 se omezování lidských práv dělo formou vydávání zákonů a předpisů, které se ve své podstatě opíraly o třídně zaměřené právo. Ale odnětím občanských práv nepřestali být vězňové lidskými bytostmi. Systém, který tato základní práva odnímal, však lze označit za nelidský. V mnoha případech nejde o samotné právní normy, jež i v průběhu padesátých let zakazovaly příslušníkům represivních složek MNB, MS a MV zneužívat svého postavení ke krutému a ponižujícímu zacházení s vězni. Nejen v trestaneckých pracovních táborech byly tolerovány, ba dokonce podporovány případy krutého zacházení s vězni. I v druhé polovině padesátých let 20. století docházelo v československých vězeňských zařízeních k projevům nelidského jednání s odsouzenými, byť jich ve srovnání s počátkem 50. let ubylo. Proklamace o dodržování zákonů a právních předpisů z úst nejvyšších funkcionářů KSČ zůstávaly pouze formální a v oblasti vězeňských táborů dosud k viditelné nápravě nedošlo. Jako by o případech násilí, neúměrných kázeňských trestech, v řadě táborů trvajících špatných ubytovacích a stravovacích podmínkách nikdo nechtěl vědět:

„Tvrdość režimu např. spočívala v tom, že odsouzení po noční směně byli i během dne z malicherných důvodů probuzeni (po 2–3 hodinách spánku) a potom již nesměli spát. Nevyspali museli jít na noční směnu. Při chřipkové epidemii v roce 58–9, kdy za deštivého počasí onemocnělo kolem 600 lidí se ukázala Dobrovského surovost v největší míře. Když vězňové onemocněli při směně na šachtě a s horečkou vyfárali, byli spoutáni, postaveni na haldu a v zimě a dešti tam museli stát do odjezdu ze směny. Teprve když přišel na tábor pplk. MUDr. Brtěk, hlásil jsem mu, co s nemocným dělají, a teprve na jeho zákrok to přestalo. [...]“³

Usnesením kolegia MV a schválením ministra vnitra R. Baráka byl vydán Řád pro nápravně pracovní tábory – NZ-zákl-II-2- od 1. dubna 1955.⁴

Odsouzení měli být diferencováni a umístěni do jednotlivých táborů podle druhu a povahy trestu:

- odsouzení za obecné trestné činy k trestu do 5 let,
- odsouzení za obecné trestné činy k trestu nad 5 let,
- odsouzení za protistátní trestné činy bez ohledu na délku trestu,
- odsouzení umístění v NPT Leopoldov, Valdice a Plzeň-Bory, kde se zřizovala oddělení s přísnějším režimem,
- mladiství.

² Sbírka zákonů, roč. 1993. Edice ÚZ, Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 SB., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. Ostrava 1997, s. 14.

³ Národní archiv (NA), f. SNV – neuspoř., šanon Jáchymov II, podklady pro Závěrečnou zprávu šetření, Výpis ze záznamu o pohovoru s MUDr. Šmídem Janem – lékař na NPT Mariánská v 2. pol. 50. let.

⁴ NA, f. ÚV KSČ, 02/2 (1955), sv. 34, a. j. 45, b. 15. Politické byro ÚV KSČ schválilo návrh Řádu pro NPT 22. 5. 1955. Dané problematice (tj. jakými způsoby se jednalo s vězni v období let 1945 – 1955 v jednotlivých vězeňských zařízeních) se věnuje velmi užitečná kniha PhDr. A. Kýra: Způsoby zacházení s vězni v ČSR v letech 1945 – 1955. Opava, Slezské zemské muzeum 2002.

Lidé odsouzení za protistátní trestné činy měli být umístěni odděleně od ostatních vězňů.

Podle zdravotního stavu se vězni dělili do následujících kategorií: I. odsouzení schopní těžké fyzické práce, II. odsouzení schopní průměrné fyzické práce a III. odsouzení schopní pouze lehké fyzické námahy. Pracovní schopnost každého odsouzeného určovala lékařská komise. Vězeň měl podstoupit lékařskou prohlídku každý půl rok. Všechny NPT měly být vybaveny vlastními ošetřovny s lůžky nebo ambulantními ošetřovny.

Návštěvy příbuzných mohli odsouzení přijímat bez ohledu na povahu trestu jednou za čtvrt roku. Doba návštěvy měla činit nejméně 1 hodinu. Náčelník tábora mohl vězni povolit balíček s potravinami a šatstvem. Osobní korespondence odsouzených neměla být nijak limitována. Ale i nadále musel každý dopis do i z tábora projít rukama cenzora. Avšak realita byla poněkud jiná, jak o tom svědčí vzpomínka dcery na otce – politického vězně:

„Stále byl u tatínka důvod, proč dopisy nebo návštěvy neměl. S oblibou dostával návštěvy v pozdních podzimních, zimních měsících, nebo velmi brzy z jara, kdy bylo plno sněhu a jinovatky. Ve svých dopisech nás úpěnlivě prosil, abychom přijeli velmi brzy ráno, protože nástupy na návštěvu jsou již v noci kolem 2.30-3hod. A pak že by musel v zimě stát venku. Např. uvádím: návštěva prosinec 1953, listopad 1954, pak dlouhých 22 měsíců bez návštěvy, poté 22. 7. 1956, další návštěvy 6. 11. 1957, dále 13. 4. 1958 mimořádná, před mojí svatbou, kde jsem dostala požehnání od tatínka ve věznicí. Návštěvy jen 5ti minutové. [...]“

Vězni byli nuceni dodržovat tzv. režim dne. Ten byl v každém táboře uzpůsoben charakteru tábora, jeho velikosti, počtu vězňů a jejich pracovnímu nasazení. V táborech měla být, podle stanovených norem, vydávána denně každému vězni teplá strava. Podmínkou pro vydání kaloricky hodnotnější a vydatnější stravy zůstávalo splnění pracovní normy alespoň na 100 %.

Za porušení denního pořádku nebo za projev nekázně byl vězeň trestán: a) ústní důtkou, b) ústní důtkou s výstrahou, c) odnětím poskytovaných výhod až do 3 měsíců, d) izolací (s každodenním nástupem do práce) až do 20 dnů, f) korekcí až do deseti dnů. Velitel tábora mohl z titulu své funkce trestat izolací nejdéle do 10 dnů s vyváděním do práce nebo bez vyvádění, korekcí nejdéle do 5 dnů. Pokud překročil své pravomoci, měl následovat trest. V táborech byly zřízeny baráky sloužící k izolaci kázeňsky potrestaných vězňů. Podle Řádu měl mít každý odsouzený k dispozici ubytovací prostor o rozloze 2 m².

Obyvatelům trestního baráku byla vydávána strava podle normy pro nepracující vězně, „bez mléka a vajec“. Do korekce mohla být umístěna pouze jedna osoba. Potrestaný měl nárok na 30 dkg chleba a teplou vodu. Základní dávka stravy mu mohla být vydávána jednou za tři dny. Kázeňská praxe byla omezena zásadou, že udělení kázeňského trestu nesmí žádným způsobem ovlivnit práce schopnost odsouzeného.

V kulturně osvětové práci mezi vězni byla i nadále prosazována převýchova vězně na základě práce a ideologického ovlivňování (přednášky, denní tisk, rozhlasové vysílání apod.).

I z tohoto Řádu pro NPT vyplývá, že teorie třídního boje byla stále považována za základní hledisko v přístupu k vězňům. Vězeň (především ten politický) byl vnímán jako hrozba společnosti, jež brání dosažení cílů beztrídní společnosti pod vedením KSČ.

V roce 1956, na rozdíl od vývoje v sousedním Polsku a Maďarsku, kde byla zřetelná snaha o demokratizaci politického režimu, konzervativní vedení KSČ využilo událostí onoho bouřlivého roku k upevnění vlastní moci. Přesto se ani celostátní konference KSČ v červnu r. 1956 se nevyhnula kritice nedostatků v práci jednotlivých složek bezpečnosti, prokuratury, soudnictví a vězeňství. K nápravě mělo dopomoci především splnění následujících úkolů: upevnění prokurátorského dozoru nad dodržováním zákonů a právních předpisů, zajištění dodržení zásady presumpce nevinoty v trestním řízení, upravení postupu vyšetřujících a prokurátorských institucí v přípravném řízení, poskytnutí práva dávat pokyny v průběhu vyšetřování atd.⁵ Celostátní konference KSČ ve svých závěrech zdůraznila nutnost „dodržování socialistické zákonnosti“ a za jeden z hlavních úkolů považovala

⁵ Bajcura, L.: Nástin periodizace dějin vězeňství v českých zemích v letech 1945–1969. In: České vězeňství, 1999 (roč. VI), č. 2–3, s. 35.

„zlepšení výchovné činnosti mezi odsouzenými“. Základními výchovnými prostředky měly i do budoucna zůstat práce, táborový režim a kulturně osvětová činnost.⁶

Správa NZ MV vydala v roce 1957 brožuru K základním otázkám činnosti nápravných zařízení. Pozoruhodné na tomto dokumentu je, že se zde setkáváme s kritickým ohlédnutím za činností (nejen) vězeňských zařízení v období před rokem 1956:

„Prosazování teorie jednostranného zdůrazňování represivních úkolů státního aparátu v období před XX. sjezdem KSSS se promítlo i v činnosti NZ se všemi zápornými jevy. V tomto období bylo náplní NZ v popředí hlavně otázka represivní stránky výkonu trestu. Otázka výchovné stránky výkonu trestu byla v této situaci opomíjena. Docházelo též k závažným zjevům porušování socialistické zákonnosti.[...].“⁷

Dokument dále kritizuje nevyhovující diferenciaci odsouzených, zakotvenou v Řádu pro NPT, a navrhuje její rozšíření.⁸ Prosazení této kategorizace však ve skutečnosti bylo naprosto nereálné. Především naráželo na odpor Jáchymovských dolů a celé řady dalších podniků, jež některé své výrobní haly umísťovaly uvnitř vězeňských zařízení. Požadovaly odborníky nebo již zaučené pracovníky z řad vězňů bez ohledu na navrhovanou diferenciaci.

Po mnoha letech prosazování principu kolektivismu ve výkonu trestu odnětí svobody dokument rovněž hovoří o nutnosti individuálního přístupu k odsouzeným, jenž měl vhodným způsobem doplnit stále propagovanou výchovu kolektivní.

V návaznosti na výše zmíněnou Všeobecnou deklaraci lidských práv byl na prvním kongresu OSN o prevenci, zločinnosti a zacházení s pachateli, který se konal v Ženevě v roce 1955, projednáván a přijat text Souboru pravidel pro zacházení s vězni. V roce 1957 jej schválila a vydala Hospodářská a sociální rada OSN jako „Standardní minimální pravidla pro zacházení s vězni“⁹. V Československu byl tento dokument znám pouze úzkému okruhu odborníků a veřejně poprvé publikován až v roce 1969.

Podle textu dokumentu neměla existovat žádná diskriminace „z důvodů rasových, barvi pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného přesvědčení, nacionálního nebo sociálního původu, majetkového nebo rodinného postavení“. Dokument naopak doporučoval respektovat náboženské vyznání a morální příkazy skupiny, k níž vězeň náležel (článek 6). V jednotlivých vězeňských zařízeních měly být vytvořeny různé kategorie vězňů, jež braly v úvahu věk, rejstřík trestů, právní důvod uvěznění apod. (čl. 8). Jednoznačně se preferovalo, aby vězeň obýval celu nebo místnost v noci sám (čl. 9). Ubytování vězňů mělo odpovídat základním požadavkům zdraví, v potaz vzít klimatické podmínky, minimální podlažní plochu, osvětlení, topení a ventilaci, adekvátní hygienické zařízení atd. (čl. 10–13). Vězeň každý den měl dostávat potravu nutriční hodnoty adekvátní pro zachování zdraví a síly (čl. 20). Potrestaní měli mít k dispozici kvalifikovaného lékařského pracovníka se znalostmi z oboru psychiatrie, který by pečoval o fyzické a duševní zdraví vězně (čl. 22–26). Dokument doporučoval takové vybavení knihoven, jež by uspokojilo všechny kategorie odsouzených. Jako z jiného světa by zněl vězni v československých vězeňských zařízeních v 50. letech čl. 42 o uspokojování potřeb náboženského života návštěvou bohoslužeb pořádaných ve vězení, knihami o náboženských obřadech a o učení jeho církve. V čs. věznicích se odsouzení nemohli účastnit náboženských obřadů již od r. 1950. Z rozkazu velitele SVS museli z TPT i pevných věznic zmizet všechny modlitební knížky, breviáře, knihy s náboženskou tematikou a ze stěn musely být sejmuty všechny kříže. Vězeňské kostely byly k 1. květnu 1950 uzavřeny a kaple měly být přeměněny na přednáškové sály. Pouze proti udílení posledního pomazání nemělo SVS žádných námitek (sic!).

⁶ Archiv MV, f. A2/1, inv. j. 254, 19. schůze kolegia MV, Základní otázky činnosti SNZ MV.

⁷ Viz pozn. 5. Dokument rovněž publikován in: Bajcura, L., cit. dílo, s. 37–41.

⁸ Viz pozn. 5. Všichni přestárlí a práce neschopní vězni měli být umístěni v jednom vězeňském zařízení. V NPT Leopoldov měly být soustředěny „těžko napravitelné elementy z řad prominentních osob třídních nepřátel“, agenti cizích rozvědek a kriminální zločinci s vysokými tresty. Vězni neustále kázeňsky trestaní a ti, kteří odmítali pracovat, měli být také umístěni v jednom NPT. Další NPT s přísnějším režimem měl být zřízen pro recidivisty a zvláštní NPT by sloužil odsouzeným ve věku 19–25 let.

⁹ Kýr, A.: Způsoby zacházení s vězni..., cit. dílo, s. 7. Text dokumentu byl otištěn in: Bajcura, L., cit. dílo, s. 71–83.

Avšak z dosud publikovaných i nepublikovaných vzpomínek vězňů je zřejmé, že náboženský život se v táborech a pevných věznicích pěstoval i nadále.¹⁰

Vězeňský personál měl mít odpovídající vzdělání a inteligenci a dobře působit na vězně (čl. 47–48).¹¹ Uvězněním, tj. izolací od okolního světa, ztratil odsouzený právo na sebeurčení. Vězeňský řád nesměl dále zhoršovat postavení vězně plynoucí ze ztráty svobody, s výjimkou situace, kdy to souviselo s udržením kázně. Zakázány byly všechny kruté, nelidské nebo ponižující tresty a potrestání umístěním v temné cele. Pokud lékař vězně neprohlédl, vězeň nesměl být trestán tuhým vězením nebo omezením jídla, zakázáno bylo používat pouta, řetězy, želízka, svěrací kazajky apod. (čl. 31–33).

Duch těchto standardních minimálních pravidel byl v naprostém protikladu k ideologicky pojímanému výkonu trestu odnětí svobody v Československu 50. let. Odsouzení byli do jednotlivých kategorií zařazeni na základě třídně pojímané diferenciaci, bez ohledu na věk a rejstřík trestu. Nejen v trestaneckých pracovních táborech byla porušována základní lidská práva a zaváděny další prvky, které, pod záminkou udržení kázně a pořádku, naopak vězně dále ponižovaly a šikanovaly. Teprve postupem času se zlepšovaly hygienické a ubytovací podmínky táborů, které ale přesto s novými požadavky kladenými na zdraví člověka stěžiy by snesly přísnější srovnání. V socialistickém systému nápravných zařízení byl jednoznačně podporován kolektivní výkon trestu odnětí svobody (viz ubikace v NPT s velkým počtem osob) oproti individuálnímu přístupu. Naopak toho se hojně využívalo při kázeňských trestech. Docházelo ke krutému a ponižujícímu zacházení s vězni, často spojeném s omezením jídla. Náboženské obřady a literatura byly v čs. věznicích zakázány od počátku padesátých let. Levná vězeňská pracovní síla se stala významným činitelem v různých odvětvích čs. průmyslu a zemědělství bez ohledu na její náležité finanční ohodnocení. Tzv. kulturně osvětová činnost byla zneužita k politické výchově v duchu komunistické ideologie a diskriminaci politických vězňů. V tehdejší realitě existovala pouze nepatrná naděje na dovolání se ochrany vlastních práv.

Mgr. Tomáš Bursík

Použité zkratky:

ČSR – Československá republika

JD – Jáchymovské doly

KSČ – Komunistická strana Československa

KSSS – Komunistická strana Sovětského svazu

MNB – Ministerstvo národní bezpečnosti

MS – Ministerstvo spravedlnosti

MV – Ministerstvo vnitra

NPT – nápravně pracovní tábor

NZ – nápravné zařízení

OSN – Organizace spojených národů

SNV – Správa nápravné výchovy

SNZ – Správa nápravných zařízení

SVS – Sbor vězeňské stráže

TPT – trestně pracovní tábor

ÚV KSČ – Ústřední výbor Komunistické strany Československa

VS OSN – Valné shromáždění Organizace spojených národů

Použitá literatura:

Bajcura, Lubomír: Nástin periodizace dějin vězeňství v českých zemích v letech 1945 – 1969. In: České vězeňství, 1999 (roč. VI), č. 2-3, s. 35.

Brodský, Jaroslav: Řešení gama. Praha, Lidové noviny 1990.

¹⁰ Viz např. Brodský, Jaroslav: Řešení gama. Praha, Lidové noviny 1990, s. 74.

¹¹ O intelektuální úrovni některých bachařů –především z pol. 50. let 20. stol.- kolují nezapomenutelné vzpomínky: „Víte, jaký je rozdíl mezi socialismem a kapitalismem? [...] Podívejte se – Sovětský svaz dělal kanál Volha-Don pouhé dva roky. A jak dlouho dělali Francouzi a Angličané kanál La Manche? [...] To nejsou fakta, to se skutečně stalo.“ Viz Kaplan, Karel – Pacl, Vladimír: Tajný prostor Jáchymov. České Budějovice, Actys 1993, s. 129.

Kaplan, Karel – Pacl, Vladimír: Tajný prostor Jáchymov. České Budějovice, Actys 1993.
Kýr, Aleš: Způsoby zacházení s vězni v ČSR v letech 1945 – 1955. Opava, Slezské muzeum 2002.

Poválečný vývoj ideologického státu

Obranné bezpečnostní zpravodajství a jeho úloha v poválečných letech

V Buzuluku vznikla v roce 1942 neveřejná organizace KSČ, jejímž vedením byl pověřen škpt. JUDr. Jaroslav Procházka. Jeho pomocníkem se stal rtn. Bedřich Reicin, který byl postrachem všech nižších funkcionářů KSČ, neboť používal diktátorské metody. Počátkem roku 1943 se mu podařilo prosadit, aby odjel s transportem 1. čs. samostatného polního praporu do Sokolova místo J. Procházky. V bojích byl raněn, obdržel Řád rudého praporu a jeho autorita u jednotky nebývale vzrostla. V této době začal také plk. Ludvík Svoboda úzce spolupracovat s moskevským vedením KSČ, zvláště se škpt. J. Procházkou.¹² Od roku 1943 sílila nedůvěra sovětských stranických a vojenských funkcionářů a moskevského vedení KSČ vůči plk. Heliodoru Píkovi a vojenské misi, která působila jako prostředník mezi londýnskou vládou a exilovým ministerstvem národní obrany. Někteří příslušníci mise museli dokonce opustit Sovětský svaz (SSSR) pro údajnou špionážní činnost. Spory mezi londýnskou vládou a moskevským vedením KSČ se týkaly poválečného charakteru čs. armádního sboru.

Dne 7. ledna roku 1945 vzniklo z rozkazu gen. L. Svobody Vojenské obranné zpravodajství (OBZ). Přednostou tohoto oddělení se stal npor. B. Reicin a jeho zástupcem por. Karel Vaš. Oba byli jmenováni na doporučení Klementa Gottwalda a moskevského vedení KSČ a po konzultaci s nadřízeným sovětským velením.¹³ Oddělení bylo zřízeno na přímý pokyn gen. L. Z. Mechlise, člena vojenské rady 4. ukrajinského frontu. Šlo o snahu sovětského vedení vytvořit podmínky pro uplatňování vlivu na vývoj v armádě a v ostatních oblastech života v osvobozeném Československu. OBZ mělo také tvořit protiváhu exilové zpravodajské služby, kterou provádělo 2. oddělení hlavního štábu londýnského MNO, pod vedením gen. Františka Moravce. Por. K. Vaš, který vykonával funkci zpravodajského důstojníka u 1. čs. brigády, spolupracoval velmi úzce s důstojníky sovětského ministerstva vnitra (NKVD), předával jim informace o příslušnících sboru a v celé řadě případů využil svého vlivu k odstranění některých důstojníků z funkcí, které považoval za „buržoasní, protilidové a reakční důstojníky“. Tím fakticky vznikla pouze se souhlasem gen. L. Svobody samostatná zpravodajská služba, disponující rozsáhlými pravomocemi. Npor. B. Reicin, který před založením OBZ působil jako osvětový důstojník, řídil spolu s mjr. J. Procházkou činnost organizace KSČ a redigoval časopis „Naše vojsko v SSSR“. Se svým zástupcem por. K. Vašem a dalšími důstojníky, se kterými absolvoval sovětský zpravodajský výcvik, pravidelně informoval sovětskou zpravodajskou službu o situaci v československé armádě a na osvobozeném území ČSR.¹⁴ Do podřízenosti OBZ přešlo polní četnictvo, jež se postupně přeměnilo v bezpečnostní oddíly OBZ. Tito příslušníci zatýkali a zadržovali osoby, prováděli domovní prohlídky, eskortovali zatčené a plnili další úkoly. Na osvobozeném území disponovali téměř neomezenými pravomocemi vůči vojenským, ale i civilním osobám. OBZ byly podřízeny i vojenské asistenční jednotky a hlídky národní bezpečnosti v osvobozeném pohraničí, až do ukončení stavu branné pohotovosti státu.¹⁵ Vnější obranu řídil npor. K. Vaš a k jeho hlavním úkolům patřilo zneškodňování německých agentů, diverzantů a špiónů, zajištění bezpečnosti prostorů, v nichž byly umístěny štáby a jednotky armádního sboru. Úsek vnější obrany se zabýval také zpravodajským dozorem nad civilním obyvatelstvem, pátral po kolaborantech, zrádcích a nepřátelských živlech, vytvářel agenturní sítě mezi civilním obyvatelstvem a řídil činnost bezpečnostních oddílů. Většina příslušníků OBZ se do konce války rekrutovala z důstojníků osvětové služby, kteří byli v úzkém spojení s moskevským vedením KSČ.

¹² SÚA, A ÚV KSČ, fond 100/24, sv. 56, a.j. 903.

¹³ VHA, fond SSSR IV. 1. čs. armádní sbor v SSSR, A4/4/14, Důvěrný rozkaz č.1, čl.1 ze dne 7. ledna 1945.

¹⁴ VHA, fond 100/52, sv. 33, a.j.231.

¹⁵ AMV, fond 304 – 226 – 1, Rozkaz min. nár. obrany gen. L.Svobody ze dne 25. září 1945, kterým se nařizuje asistenčním oddílům armády pod vedením OBZ zpřísnit kontroly v pohraničí.

V průběhu osvobozovacích bojů a bezprostředně po nich, pátrali příslušníci OBZ po dokumentech abwehru, gestapa, německé kriminální policie i dalších institucí, jejichž obsah umožňoval identifikovat kolaboranty a zrádce a objasnit jejich působení za okupace. Bezpečnostní oddíly OBZ zajišťovaly kolaboranty a zrádce nejen z řad ozbrojených složek, ale i z řad představitelů politického a veřejného života a podílely se na jejich vyšetřování. Počátkem dubna 1945 odešel kpt. B. Reicin k ministerstvu národní obrany (MNO) v Košicích, kde se podílel na formování Hlavní správy OBZ a jeho místo v čele oddělení OBZ 1. čs. armádního sboru v SSSR zaujal npor. K. Vaš.

Po osvobození republiky nařídila Hlavní správa OBZ okamžitě vybudovat strukturu armádního aparátu OBZ, jehož činnost se zaměřila do tří oblastí:

npor. Karel Vaš

gen. Karel Klapálek

gen. Jaroslav Procházka

1. Vnitřní obrana armády

- práce v přijímacích komisích
- vypracování trestních oznámení na provinilce
- zajišťování osob, které se jakýmkoli způsobem provinily, zadržování kolaborantů a zrádců
- prověřování důstojníků, rotmistrů, vojáků, vstupujících do armády

2. Likvidace zbytků tajných nacistických organizací

- fyzická likvidace členů tzv. hnutí wehrwolf v bojích a přestřelkách
- zatýkání civilních osob, podezřelých z podporování wehrwolfu
- zatýkání a předávání zájmových osob sovětským zpravodajským orgánům

3. Obrana vojenského průmyslu

- shromažďování plánů a modelů posledních německých válečných vynálezů
- vytvoření obranné agenturní sítě ve všech válečných závodech
- ve spolupráci s ministerstvem průmyslu zřídit oddělení obrany válečného průmyslu

Příslušníci OBZ úzce spolupracovali s NKVD i bezprostředně po válce, a to nejen při pátrání po válečných zločincích, kolaborantech a zrádcích, ale také při pátrání po emigrantech ze SSSR, o které NKVD projevovalo veliký zájem. Mnozí z nich, i když již byli čs. občany, dokonce příslušníky předmnichovské armády, skončili v sovětských zajateckých a pracovních táborech.

Na základě jednání mezi K. Gottwaldem a gen. L. Svobodou vypracoval vojenskou část vládního programu mjr. J. Procházka, náčelník oddělení výchovy a osvěty 1. čs. armádního sboru v SSSR. Její obsah vycházel z dokumentu KSČ s názvem Budování armády na osvobozeném území,

kteří vznikl v létě 1944.¹⁶ V letech 1945 až 1948 patřil gen. L. Svoboda k těm, kteří jednoznačně podporovali zahraničněpolitickou orientaci na SSSR a budování čs. armády podle vzoru sovětského vzoru. Na jeho návrh byl dne 16. 4. 1945 ustanoven mjr. J. Procházka do funkce náčelníka hlavní správy výchovy a osvěty (HSVO) a kpt. B. Reicin do funkce náčelníka Hlavní správy OBZ.

Počátkem dubna 1945 nařídil npor. K. Vaš všem podřízeným orgánům OBZ odesílat příslušníky bývalé slovenské armády, Hlinkových gard, domobrany a rodobrany bez jakéhokoliv prověřování do zajateckých táborů Rudé armády.¹⁷ Tuto skutečnost potvrdil gen. B. Reicin po svém zatčení v únoru 1951 a zároveň obvinil K. Vaše z bezhlavého zatýkání civilních osob a kolaborantů koncem války na Slovensku a jejich předávání do zajateckých táborů v SSSR. Ke svému obvinění se K. Vaš později vyjádřil: „...veškerá činnost oddělení se vykonávala na základě sovětských rozkazů štábu frontu a 38. armády. Je zajímavé a charakteristické, že Reicin líčí zatýkání civilních osob a kolaborantů jako zločin. Vždyť tento „zločin“ jsem prováděl na základě sovětských rozkazů, které pro mne byly svaté. Nehledě na tuto skutečnost, Reicin přece věděl, že toto zatýkání civilních osob a kolaborantů se děje na základě pokynů z vysokých sovětských míst, vždyť tyto pokyny osobně Reicin dostával i na štábu frontu a 38. armády, jimiž byl 1. čs. armádní sbor podřízen. A dále pak, že vlastně paralelně s oddělením OBZ sboru pracovaly operativní skupiny kontrarozvědky 38. armády, která vlastně dělala tentýž „zločin“, zatýkala civilní osoby a kolaboranty a která od oddělení OBZ sboru přebírala naše zatčené k dalšímu opatření.“¹⁸ Spolupráci se sovětskými bezpečnostními složkami věnoval K. Vaš mimořádnou pozornost. K tomu uvádí: „...nabádal a nařizoval jsem všem podřízeným orgánům OBZ, aby vždy spolupracovali se sovětskými orgány, aby jim předávali zatčené osoby, o které by měli zájem sov. orgánové a poskytli jim informace podle potřeby o všem a bez výjimky.“¹⁹

Zásahy příslušníků OBZ, armády a ostatních bezpečnostních složek napomáhaly odsunu německého obyvatelstva z osvobozeného území do pohraničí a odtud mimo republiku. Stav této vyčišťovací akce hodnotil gen. L. Svoboda na vojenské poradě u prezidenta republiky dne 6. června 1945 takto: „MNO přikázalo nejprve likvidovat jazykové ostrůvky jihlavský a svitavský. Zde se zřizují jakési koncentrační tábory, podle možností četnější a menší, aby Němci mohli být používáni na běžné práce. Jakmile velitelé oblastí dosáhnou svými vojsky hranic, budou tlačit Němce přes hranice. Požádal jsem sovětské velitele, aby nám v tom nečinili potíže. Takovýmto způsobem ale již nyní přechází hranice několik tisíc osob denně s nejnnutnějšími zavazadly, někde i s použitím ruských vozidel.“²⁰

Galerie funkcionářů OBZ

Npor. Karel Vaš, v té době náčelník oddělení obrany Hlavní správy OBZ, řídil akce proti německému podzemnímu hnutí v českých zemích. Hlavní úsilí směřovalo proti skupinám wehrvolfu. Nebylo však nikdy prokázáno, že wehrvolfové byli závažným bezpečnostním rizikem. Jednalo se spíše o neorganizované malé skupinky banditů. K zatýkání civilních osob docházelo také z důvodu podezření, že udržovali spojení s těmito skupinami. OBZ však zatýkalo v rozporu s platnými zákony v letech 1945 – 1948.

Na tyto skutečnosti upozorňovali v parlamentu i ve sdělovacích prostředcích představitelé demokratických politických stran, aniž se jim podařilo dosáhnout nápravy a dodržování zákonnosti. Také k tomuto problému se vyjádřil zcela otevřeně npor. K. Vaš ve své výpovědi: „...každý, kdo v té době poněkud znal poměry ví, že orgánové OBZ v té době zcela normálně stihali, zatýkali a vyšetřovali civilní osoby. A Reicin tuto skutečnost znal ovšem též, ba on znal i více, věděl, že se tak děje v souhlase s odpovědnými orgány Ministerstva vnitra a ÚV KSČ. Ba více, Reicin přece dobře věděl, že o záležitostech civilní bezpečnosti a OBZ rozhoduje v nejvyšší instanci stranický orgán,

¹⁶ KSČ o ozbrojených silách, Naše vojsko, Praha 1976 str. 145-148

¹⁷ Hanzlík, F., Pospíšil, J.: Sluha dvou pánů. Vizovice 1999, str. 76.

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ Tamtéž, str. 84.

²⁰ Vojenský historický archiv (VHA), VKPR, č.j.:1007, 1945.

v jehož čele stál vedoucí bezpečnostního odboru sekretariátu ÚV KSČ Karel Šváb a jehož členy byli za civ. bezpečnost Veselý, Hršel, Pokorný a tito všichni nejenom že věděli o tom, ale tento stav schválili, považovali za normální věc, že orgánové OBZ paralelně s orgány MV zneškodňují nepřátelské živly – civilní osoby.²¹

O tom, že orgány OBZ ve spolupráci se sovětskými zpravodajskými orgány zatýkají na našem území čs. občany a další civilní osoby, byli informováni odpovědní vládní a straničtí činitelé. Věděl o tom předseda vlády Zdeněk Fierlinger, jeho náměstek a později předseda vlády Klement Gottwald, ale také prezident Edvard Beneš, ministr vnitra Václav Nosek a gen. tajemník ÚV KSČ Rudolf Slánský.

Ze strany příslušníků OBZ docházelo při plnění úkolů, zejména v roce 1945, k četným nezákonnostem, zejména vůči Němcům a Maďarům, ale i ostatnímu obyvatelstvu. Zpráva ministra obrany a ministra vnitra o poměrech v pohraničí v roce 1945 svědčí o násilí při zajišťování, vyšetřování a internaci osob, které padly do rukou orgánů OBZ. Jedním z mála odsouzených za tyto nezákonnosti byl ppor. OBZ Smetana, který sám z vlastní vůle zastřelil v pohraničí asi 80 osob.²² Ostatní viníci nezákonných postupů většinou nebyli bráni k odpovědnosti. Stížnosti na nezákonný postup příslušníků OBZ prošetřoval náčelník Hlavní správy OBZ mjr. B. Reicin, který často odpovídal stěžovatelům, že šlo o politováníhodný omyl nebo rozhodl v jejich neprospěch.

npor. Bedřich Reicin (vpravo) v době pobytu v SSSR a styčný důstojník NKVD mjr. Kambulov

Npor. K. Vaš však ve svém dopise, ve kterém hodnotí činnost OBZ, zaslaném ÚV KSČ v březnu 1947, uvádí: „Jsem objektivní a musím přiznat, že někteří pracovníci A úseku, hlavně v prvních měsících po květnu 1945 se dopustili některých nepřijemných přehmatů (bití, týrání, zneužití úřední moci, atd.).²³

Ukončením branné pohotovosti státu ke dni 30. prosince 1945 zanikly i mimořádné pravomoci armády a tím i OBZ. Jeho příslušníci však i nadále pokračovali v zatýkání civilních osob a v jejich předávání sovětským bezpečnostním orgánům. Dne 7. února 1946 požádal prezident E. Beneš mjr. B. Reicina o širší informaci k působení OBZ, který tak učinil v obsáhlém dopise, věnovaném především otázce ruské emigrace. Vojenské obranné zpravodajství (VOZ) ve spolupráci s odborem pro politické zpravodajství MV pokračovalo ještě v průběhu let 1946 a 1947 v pátrání po emigrantech ze SSSR. Sbor národní bezpečnosti (SNB) zpracoval na základě nařízení MV přesné seznamy emigrantů ze SSSR od 28. října 1918. Na základě těchto seznamů OBZ zatkl uvedené osoby a bez jakékoli

²¹ Hanzlík, F., Pospíšil, J.: Sluha dvou pánů. Vizovice 1999, str. 206.

²² Staněk, T.: Perzekuce 1945. Praha 1996.

²³ Hanzlík, F., Pospíšil, J.: Sluha dvou pánů. Vizovice 1999, str. 49.

evidence je předalo sovětským bezpečnostním orgánům. Zatčení a odvezení emigrantů do táborů v SSSR probíhalo v naprosté tajnosti. K jejich návratu do ČSR došlo jen v ojedinělých případech.

Činnost OBZ prakticky končí až v roce 1951, kdy je zatčen gen. B. Reicin a posléze i další funkcionáři OBZ a vyšetřovatelé. Tím ovšem nekončí nezákonné vyšetřovací metody bezpečnostních složek, nezákonné zadržování a věznění.

plk. Karel Hanus

pplk. Pavol Marcelly

plk.gšt. František Janda

plk Karel HANUS - náčelníkem 2.oddělení Hlavního štábu Ministerstva národní obrany (MNO)

pplk. Pavol MARCELLY - náčelník oblastní správy OBZ 4. vojenské oblasti (Slovensko)

plk.gšt. František JANDA - vedoucí koordinační bezpečnostní skupiny MV

plk JUDr. Jan Vaněk

pplk. JUDr. František Suchomel

plk. Ludvík Klein

plk. JUDr. Jan VANĚK - právník 5. oddělení Hlavního štábu MNO

pplk. JUDr. František SUCHOMEL – právník 5. oddělení Hlavního štábu MNO

plk. Ludvík KLEIN - přednosta 2. oddělení Hlavního štábu MNO

plk. Richard Mysík

pplk. Jarmil Přecechtěl

plk. Bohumil Nyč

plk. Richard MYSÍK - přednosta pátrací skupiny 5. oddělení Hlavního štábu MNO

pplk. Jarmil PŘECECHTĚL - příslušník 5. oddělení Hlavního štábu MNO

plk. Bohumil NYČ - vedoucí prověřovací skupiny Hlavní kádrové správy MNO

pokračování

Eduard Vacek

Použitá literatura:

Hanzlík, F. a Pospíšil J.: Sluha dvou pánů. Vizovice 1999.

Hanzlík, F. a Pospíšil J.: Soumrak demokracie. Vizovice 2000.

Hanzlík F.: Vojenské obranné zpravodajství v zápasu o politickou moc 1945-1950. Praha 2003.

Novináři v boji proti poválečnému gestapismu

Mezi významné poválečné novináře, kteří se nebáli poukazovat na porušování zákona, bezpráví a zneužívání moci, patřil Michal Mareš, který se podepisoval novinářskou zkratkou MiMa. Přispíval do časopisu Tribuna, Svobodných novin a Dneška. Z té doby se dochoval výrok redaktora Tribuny, Ferdinanda Peroutky, který charakterizuje osobnost M. Mareše takto: „Marešovi otiskují pouze část jeho příspěvků, neboť nutno jednat takticky. Kdybych mu zveřejnil vše, co napíše, buď by mi ho v redakci zavraždili, anebo, což je ještě pravděpodobnější, by pro něho přitáhly davy s muzikou a odnesly ho někam do vinárny. Pak by mi ovšem nepsal vůbec.“ Znamé jsou zejména jeho „Články z dneška“ a „Dokumenty z procesu“, jejichž část byla uveřejněna v knize Ze vzpomínek anarchisty, reportéra a válečného zločince.²⁴ Od června 1946 do konce roku 1947 publikoval Mareš v týdeníku Dnešek celkem sedmadvacet článků, nepočítaje drobné noticky. Jeho příspěvky vycházely nejprve na pokračování pod titulem „Přicházím z periferie republiky“, později od listopadu 1946 jen jako články se samostatnými názvy. Mareš se v nich zabýval nespravedlností a zločiny v poválečném Československu, především v českém pohraničí.²⁵ V letech 1946-1947, kdy se komunisté již připravovali na převzetí moci, Marešovy články o nespravedlnosti a zločinech v českém pohraničí nebyly žádoucí. Svědčí o tom vyjádření šéfredaktora časopisu Tvorba a vedoucího kulturně

²⁴ Mareš M.: Ze vzpomínek anarchisty, reportéra a válečného zločince. Praha 1999.

²⁵ Tamtéž, s. 257-305.

politického oddělení ÚV KSČ Gustava Bareše: „Případ Michala Mareše je smutným případem člověka, který svlékl hadry pana Václava, českého trhana v cizině a vyměnil je za šat s rolničkami, jimiž cinká v Dnešku a ve Svobodných novinách proti Sboru národní bezpečnosti, proti lidové demokratickému režimu a proti komunistům – pro potěchu reakčních salonů, kde se sbírají všechny klepy a poťouchlosti proti budovatelskému dílu svobodné republiky.“

M. Mareš, osobním a politickým zaměřením anarchista ale i člen KSČ, byl nejprve pro své politické postoje vyloučen ze strany a později souzen. V přípravném trestním řízení, které bylo zastaveno, upozornil nejméně na 54 případů zneužití moci. Uvěznění se však nevyhnul, neboť byl odsouzen v retribučním zmanipulovaném procesu k trestu odnětí svobody v trvání 7 let, 10 letům ztráty občanské cti a poloviny ztráty jmění.²⁶ Značná část Marešova literárního a publicistického díla byla zabavena v letech 1938-1939 a 1942, kdy přišel o řadu rukopisů a poznámek při obsazení Mariánských lázní a během heydrichiády. Většina zabavených rukopisů byla zničena. Další pohroma přišla při domovních prohlídkách NKVD a StB v letech 1945 a 1948, při nichž byla zabavena řada jeho textů i předmětů. Z písemností spisovatele, publicisty a novináře M. Mareše tak zbylo pouhé torzo. V následujícím dokumentu je uvedeno několik příkladů jeho neohrožených reportáží, které naturalisticky vykreslovaly situaci v poválečném Československu. Některé případy, o nichž psal, byly ve zkráceném znění uveřejněny v Revolver Revue číslo 34 z roku 1997. Jeden z důležitých případů, který se nakonec projednával až v Ústavodárném Národním shromáždění, uvádíme v nezkráceném znění.

„Pod vládou býkovce

Při této cestě dostal se mi do rukou koncept interpelace, kterou pan poslanec Václav Tichý dá rozdati poslancům Národního shromáždění. Pan poslanec jistě promine, že ještě než se tak stane, použiji toho k informaci širší veřejnosti. (Česká Kamenice, středisko národněho průmyslu papírenského, sklářského a textilního, dnes s více než 4000 českými obyvateli)

„Dne 28. května 1945 byl na slavnostní schůzi, konané u příležitosti oslav narozenin pana prezidenta dr. Edvarda Beneše, zvolen celou českou veřejností Místní národní výbor v České Kamenici. Tento národní výbor byl zvolen podle směrnic Košického vládního programu, pracoval přesně podle dekretů prezidenta republiky až do doby, kdy byl za pomoci štábního kapitána Dovary a jeho podřízených důstojníků a vojáků a dobrodruha Adolfa Charouse násilně odstraněn; někteří členové tohoto národního výboru byli pak bezprávně zavřeni a nelidsky týráni.

Přibližně v polovině měsíce června 1945 usadila se v České Kamenici posádkou vojenská jednotka, vedená špkt. Dovarou. Tato jednotka bez vědomí místního národního výboru a proti právě vyhlášenému zákazmu o konání domovních prohlídek vojskem, prováděla domovní prohlídky bez asistence členů Národní bezpečnosti a zabavovala majetek nikoliv ve prospěch státní, nýbrž ve svůj prospěch vlastní. Její členové zabavovali nákladní auta, traktory a osobní auta, kromě jiných ještě věci a dokonce vypáčili garáže národního výboru a odvlékli tam auta již uložená. V předvečer evakuace, dne 5. července 1945, domnívajíce se, že Němci budou za několik hodin evakuováni, vnikli do bytů inž. Scheberleho, MUDr. Traubeho a zabavili tam perské koberce, chirurgické nástroje a jiné cenné věci v hodnotě přes sto tisíc korun předmnichovských. Tyto věci byly odvezeny do vily špkt. Dovary. Když toto zlovolné jednání dal předseda národního výboru inž. Cajdler prostřednictvím orgánů národní bezpečnosti vyšetřit, byl špkt. Dovarou uvězněn a vojáky a tzv. partyzány ztýrán, aby jim nemohl v jejich neodpovědném řádění překážet. Tento špkt. Dovara s ostatními důstojníky odvezl mnoho cenného nábytku po Němcích do svého bytu v Praze - Vokovicích, jakož i na jiná místa ve vnitrozemí. Vzhledem k tomu, že Česká Kamenice byla městem velmi bohatých jednotlivců, je jisto, že šlo o velmi cenný majetek. Když se tito lidé obohatili, opustili město, v němž zbyla jejich přičiňením ustavená místní správní komise, v čele s pověstným Adolfem Charousem.

Adolf Charous, jako samozvaný předseda nové místní správní komise, resp. národního výboru v České Kamenici, zahájil zasedání tohoto sboru s býkovcem v ruce a slovy: „Pánové, toto je naše nová lidová demokracie a touto budu zde vládnout.“ Tento slib doslovně plnil a staly se i případy, že

²⁶ Mareš M.: Ze vzpomínek, s. 369-371.

občané, dožadující se vyřízení svých žádostí, byli Charousem zbiti přímo v úředních místnostech národního výboru. Kromě uvězněného předsedy národního výboru Cajdlera byli uvězněni a nelidsky týráni občané Jelínek st., Jelínek ml., vysoce tuberkulózní holič Smetana a mnoho dalších občanů a občanek, kteří teprve po několikaměsíčním věznění byli propuštěni na svobodu, aniž bylo předtím proti nim podáno trestní oznámení nebo jiné obvinění.

Na řádění škpt. Dovary a Charouse bylo podáno mnoho stížností Okresnímu národnímu výboru v Děčíně, který se však o nápravu nestaral. Podobné, byť i méně drastické stížnosti docházely na Okresní národní výbor v Děčíně i z Verneřic, Louček a jiných míst správního okresu děčínského, ale stěžovatelé se nikdy nápravy nedočkali. Proto 15. března 1946 podali postižení občané českokameničtí stížnost přímo ministerstvu vnitra, spravedlnosti a národní obrany, v níž se podrobně o všech zverstvech, krádežích, zneužívání moci úřední atd. vyslovili, a žádali o ochranu, zadostiučinění a spravedlnost. Žel, mimo to, že byl soudně vyšetřován Adolf Charous, t. č. z vazby opět propuštěný, nebylo jejich žádosti dosud vyhověno.

Případ tento budí v České Kamenici a okolí velké pohoršení a uvádí vojenskou a veřejnou správu do nepříznivého světla a v nevážnost. Velké řadě občanů děčínského okresu vznikla touto zlovůli velká škoda na cti, zdraví a majetku.“

Dovolují si k této interpelaci připojit, že mám k dispozici písemný materiál, čítající na padesát hustě popsaných konceptních stánek a to skoro vesměs dokumentární povahy úřední (...)²⁷

„Opět propagujeme vlčí svobodu čili Puč a diktatura v České Kamenici

(6. 3. 1947, č.50 – 51)

V minulém čísle Tvorby bylo slíbeno otištění některých dokumentů o událostech v České Kamenici. Činíme tak. Třeba jen dodat, že na uveřejnění veškerého materiálu by nestačilo několik čísel tohoto listu. Nejprve otiskujeme zamýšlené provolání k veřejnosti ze dne 8. března m. r., které nikde neotiskli. Pak následují jednotlivé výpovědi a protokoly a nakonec stručný výtah personálií těch, kdož se na puči a hrůzovládě účastnili.

Provolání

Dne 28. 5. 1945 byl na slavnostní schůzi, konané u příležitosti oslav narozenin p. prezidenta Čs. republiky dr. Edvarda Beneše, zvolen celou Českou veřejností Místní národní výbor v České Kamenici. Vznikl podle směrnic uvedených v Košickém programu a pracoval podle vyšlých dekretů prezidenta republiky. Konal podle těchto dekretů přesně svoje povinnosti a domníval se, že také práva těchto dekretů se na něho vztahují. Bohužel přesto, že svoje povinnosti konal naprosto správně a čestně, byl z rozhodnutí člověka, který prohlásil, že národní výbor neuznává, násilím odstraněn.

Nejde jen o to, že byl odstraněn tento národní výbor a že jeho členové byli nejen zesměšňováni, ale i surově týráni; ale jde hlavně o to, že tím byla instituce, jejímž duchovním tvůrcem byl sám pan prezident republiky se svojí vládou, odstraněna čistě nacistickým způsobem, pomocí gestapáckých metod.

Jako výsměch naší demokracii byla v České Kamenici nastolena diktatura, jejíž představitel zahájil úřad při prvním zasedání, třímaje v ruce býkovec, slovy: „Pánové, toto je naše lidová demokracie a touto budu zde vládnout!“ Tento svůj slib pak také doslova plnil.

Obracíme se na pana prezidenta, na vládu Čs. republiky a na celou českou veřejnost v přesvědčení, že nám pomohou osvobodit naše město od takové „lidové demokracie“, aby zde konečně mohla zavládnouti demokracie skutečná.

²⁷ Mareš M.: Ze vzpomínek, s. 281-283.

*Současně pro bližší informace přikládáme stručný přehled všech událostí.
V České Kamenici dne 8. března 1946.*

*Caidler, předseda
Kašpar, Synek, dva nečitelné podpisy,
místopředsedové a členové*

*Věc: Udání na předsedu MSK v České kamenici, p. Charouse
Okresní správní komisi v Děčíně.*

V zájmu veřejnosti a z důvodů bezpečnosti, jakož i z ohledu na zachování dobré pověsti českého pohraničí činím tímto udáním na předsedu MSK v Č. Kamenici, p. Adolfa Charouse, jak následuje:

Přikládám opis partyzánské legitimace, znějící na jméno Jaroslava Synka, kterou vydal p. Charous, ačkoli věděl, že jmenovaný nekonal a ani konati nemohl žádnou partyzánskou činnost, což je zřejmo z jeho vlastního potvrzení na této legitimaci, v němž praví, že „svou partyzánskou činnost zahájil dne 8. 5. 1945“, tedy v době, kdy již nebylo důvodu, ba ani možnosti k partyzánské činnosti. Stejně legitimace vydal též p. Hanku Kašparovi, Josefu Jánskému, Jaroslavu Malečkovi a Františku Pošepnému z Č. Kamenice. Pp. Synek a Kašpar byli v té době místopředsedy MNV v České Kamenici. Legitimace jim vydal patrně proto, aby pomocí nich získal moc v Č. Kamenici, což se mu také skutečně podařilo.

Obsadil všechna významná místa svými lidmi, kteří mu denně podávali hlášení. Byl o všem přesně informován, tedy i o poměrech v městské věznici, tím spíše, že se zde týrání dalo i v jeho přítomnosti. Nakládalo se zde s uvězněnými skutečně nelidsky. Jako příklad uvádím:

Osoby, proti kterým nebylo zavedeno trestní řízení a u kterých chyběl důvod k zatčení, byly týrány tímto způsobem: přes holá chodidla byly tlučeny a celé tělo jim bylo rozšviháno karabáčem. (Hlaváček, Boba, Caidler aj.). Tlučení pěstí do obličeje a kopání do břicha bylo docela běžným zjevem. Jiný např. musil dát hlavu mezi dvě židle, svléci kalhoty a byl řezán tak dlouho, až omdlel. Byl polit studenou vodou, a když nabyl vědomí, byl tloučen znova (Neužil). Dále např. jedna dívka byla seřezána tak, až se pokálela, načež musela svoje výkaly snísti. Jinému byla propálena plamenem ruka. Vlastní otec, jemuž syn musel napřed ukázat, jak má rozbitá záda, musel pak syna, ležícího na lavici, do těchto rozbitých zad karabáčem býti.

Z uvedeného je zřejmo, že jde o zcela nenormální sklony lidí, kteří mohli takto řídit za komisařského vedení Adolfa Charouse. Charous sám vystupoval velice arogantně s důtkami v ruce a neváhal jich použít proti Českým lidem. Protože toto týrání se provádělo bez ohledu na to, jde-li o Čecha nebo Němce, a týrání Českých lidí se dalo v přítomnosti Němců, z nichž mnozí byli pak odsunuti za hranice, dostává se pověst o tom i do zahraničí. Krom toho se stal případ, že pověřenec, který měl doklady od Ruských úřadů a byl do Č. Kamenice vyslán, aby zajistil archiv města Budyšína, byl Charousem brutálním způsobem vyhnán a nazván „srbským špionem“.

Vzhledem k tomu, že nejprve byl Charous komisařským vedoucím a nyní je předsedou MSK, že má k dispozici tlupu „partyzánů“ a protože obyvatelstvo bylo svědkem, jak byla celá řada lidí bezdůvodně uvězněna a týrána, všichni se bojí. Nyní na setkání mne prosí, abych udělal něco, čím by byla učiněna přítrž těmto poměrům.

Abby nemohl A. Charous dále terorizovati obyvatelstvo a tím mařiti z moci svého úřadu a pomoci svých lidí vyšetřování, je bezpodmínečně nutno, aby byl zajištěn a zavedeno proti němu trestní řízení..

Jsem přesvědčen, že OSK, která má zájem na pořádku ve svém okrese a která již dokázala, že spravedlivě zakročí, jakmile je zpravena o něčem, co tomuto pořádku odporuje, o čemž svědčí již to, že sama uzavřela trestnici v Č. Kamenici, také v tomto případě se rázně postará, aby byla zjednána náprava

Ing. Karel Caidler v.r.

Výpověď Anny Maršákové, Česká Kamenice:

Dne 8. 11. 1945 byla jsem propuštěna z vězení při okr. soudu v Děčíně. Soud dosud neměl trestního oznámení proti mně, ačkoli jsem byla zajištěna od 25. 7. 1945. Tedy po dobu 15 týdnů. Byla jsem tázána, proč jsem dosud nebyla propuštěna. Odpověděla jsem, že proto, že jsem neřekla, že Caidler měl s některou z uvězněných žen ve vězení styk. Na vysvětlenou uvádím toto:

Ve vězení v České Kamenici byl p. Caidler uvězněn v jedné cele společně s námi, 15 ženami. Denně byla jsem volána na chodbu dozorcem (partyzánem) a vyzývána, abych prohlásila, že jmenovaný měl s některou z uvězněných žen pohlavní styk, a bylo mi za to slibováno, že budu okamžitě propuštěna na svobodu. Když jsem prohlásila, že nemohu nic takového říci, poněvadž to není pravda, a že pan Caidler je právě naopak ke všem ženám tak slušný a ohleduplný, jak málokterý muž by byl, bylo mi řečeno, že zůstanu tedy zavřená.

Dále jsem vypověděla, že byl p. Caidler v naší přítomnosti týrán. Musily jsme sice při tom býti obráceny obličejem ke zdi, ale vše jsme slyšely a často jmenovaný padl, po některé ráně, k našim nohám, takže jsme ho viděly. Stejně dosvědčuji, že údaje v jeho informace o jeho týrání jsou pravdivé.“

Vypovídá František Jelínek, Č. Kamenice

V neděli dne 22. 7. 1945 ve 21. 45 hod. na silnici v Č. Kamenici byl jsem dostižen autem, auto zastavilo a já byl vyzván, abych si přisedl. Poslechl jsem a byl jsem odvezen do Hüblovy vily. Asi po osmiminutovém zdržení byl jsem odveden do věznice soudu v České Kamenici. V úřední místnosti byli dozorcí (partyzáni), a pan Mansfeld. Voják z Hüblovy vily, který mne přivezl, se slovy „pane Mansfeld, víte, jak se to dělá“, přičemž ukázal na mne, odešel. Mansfeld mi řekl, že je nucen mne zavřít, abych vyndal všechny své věci. To jsem se zcela klidným svědomím učinil, poněvadž jsem si byl vědom své naprosté nevinny a domníval jsem se, že jde o omyl, který bude v několika hodinách vysvětlen, a já budu propuštěn. Pak jsem byl odveden do cely.

V noci, z pondělí na úterý, byl jsem vyzván jedním dozorcem (partyzánem), z kterého byl silně cítit alkohol, abych šel s ním do úřední místnosti, kde byl další dozorce (Slovák). Tímto Slovákem jsem byl tázán, zda jsem byl u NSDAP, a když jsem řekl, že ne, dostal jsem takovou facku, že jsem upadl. Musil jsem opět vstát, postavit se před ním opět do pozoru, načež jsem byl bit znova. Prosil jsem jej na kolenou, abych byl až do vyšetření svého případu ušetřen bití, neboť jsem se vůbec ničím neprovinil. Oni nedbali a řezali mne dále (jak jsem něco řekl, byli mne tím více pěstí do obličeje apod.) Pak jsem byl vyzván, abych šel na dvůr, kde jsem si musel lehnout na lavici, načež jsem byl seřezán býkovcem. Pak jsem se musel jít podívat do cely, ve které byl zavřen můj syn Antonín. Ten si musel svléci košili a ukázat mi, jak byl seřezán. Pak musil se mnou jít na dvůr, lehnout si na lavici a já byl přinucen zbýti jej býkovcem. Bylo mi též řečeno, že můj syn podepsal v Hüblově vile prohlášení, že jsem byl u NSDAP a on u HJ, což však není pravda, ale nedivil bych se tomu, neboť poměry byly takové, že každý, i já bych byl podepsal cokoliv, třeba i svůj rozsudek smrti, jen abych unikl tomuto nelidskému trýznění.

Kdykoliv jsem přišel na dvůr, nebo onen dozorce (Slovák) do cely, byl jsem jím bit (kopnut do břicha, udeřen pěstí do obličeje apod.).

Ve středu dne 25. 7. 1945 byl jsem společně se synem a jinými převezen do koncentračního tábora v Rabštejně. Po obvyklém „přijetí“ do tábora, dostal jsem já i můj syn značku „O“, ochrana. Na základě toho jsem již nebyl déle týrán. Uvězněn jsem byl až do 21. 9. 1945 bez udání důvodů, proč se tak stalo.

Následuje dlouhý seznam majetku, odcizeného panu Jelínkovi.

Informace synova

Antonín Jelínek, nar. 31. 11. 1927 v Dolním Prysku, příslušný tamtéž, povoláním zámečnick vypráví:

Byl jsem zatčen dne 22. července 1945 jedním četařem a dvěma vojíny od složky OBZ, jejich jmen neznám, bez udání důvodů a převezen do věznice v Čes. Kamenici. V pondělí 22. 7. 1945 přišla do vězení partyzána Zdena, vytýkala mi, že jsem byl u HJ, a ačkoliv jsem to popřel, poněvadž to není pravda, musel jsem si svléknouti kabát a košili. Nejprve mne ohrožovala pistolí (že mne zastřelí, neřeknu-li, že jsem byl u HJ) a potom jsem byl zbit od ní i od dozorců býkovcem do holých zad. mezitím přišel rotný od OBZ (Slovák) a prohlásil, že tohle nic není, poručil mi úplně se zouti, lehnouti si na záda, zvednouti nohy do výše, načež jsem byl řezán rákoskou přes chodidla, která mi před tím byla namočena do vody a to rotným Horákem a dozorcem Jožkou (Slovák). Po tomto výprasku byl jsem odveden do cely a večer, asi kolem 20. hodiny, byl jsem předveden do Hüblovky vily. (bydliště štábní. Dovary). Tam jsem byl tázán na vlkodlaky, kde mají vysílačku apod. Poněvadž jsem pochopitelně o tom nic nevěděl, byl jsem znovu týrán, a to četařem a dozorcem Jožkou. Při tom byl též por. Štěpánek. Když jsem pak byl odveden do věznice, byl jsem znovu bit (Jožkou a partyzánem Vondráčkem). Ježto jsem následkem tohoto bití silně krvácel z nosu a dozorce měl z toho, jak mě bil, ruce silně zakrvácené, byl jsem přinucen mu tuto krev z rukou olízati.

Pak byli do věznice přivedeni pp. Caidler, Smetana a Boba. V jejich přítomnosti musel jsem se postaviti do pozoru, zvednout pravou ruku k nacistickému pozdravu a křičet „Heil Hitler, wir danken unserem Führer“ (dovolávám se svědectví pp. Candlera, Smetany, Boby). Sám jsem též viděl, jak byl p. Candler ihned po svém příchodu udeřen do tváře jedním dozorcem a později opět.

Ještě téže noci přišli dozorci za mnou do cely a s nimi též můj otec František Jelínek, kterému jsem musel ukázati svá býkovcem rozšvihaná záda; obličej měl jsem silně zduřelý. Musel jsem s nimi jít na dvůr, lehnouti si zde na lavici a můj vlastní otec byl přinucen bít mne býkovcem do mých již rozšviháných zad. Druhý den byl jsem opět předveden do úřední místnosti a opět týrán a to dozorcem Jožkou, Vondráčkem a Pošepným. Při tom mi Pošepný znovu vytýkal, že jsem byl u HJ, že mne viděl běhati v uniformě.

Prohlašuji závazně, že jsem Čech, že jsem u žádné německé složky nebyl, a proto jsem také nemohl nositi žádnou uniformu.

Téže noci jsem byl opět zaveden do této místnosti, kde opět byli: Jožka, Vondráček, Pošepný, partyzána Zdena aj. Na stole bylo mnoho lahví s kořalkou a dozorci byli podnapilí. Byl jsem opět bit rákoskou přes bosá chodidla, býkovcem do zad a pěstí do obličejů. Musel jsem opět křičeti „Heil Hitler, wir danken unserem Führer“. Tomu všemu přihlížela jedna Němka, Frieda Wenzelová z Dolní Kamenice, kterou znám a která seděla s dozorci za stolem.

Ve středu 25. července přišel ke mně do cely opět dozorce Jožka společně s partyzánkou Terezií Machulovou (nyní nár. správce restaurace). Tloukl mne pěstí do obličejů, chytil mne za vlasy, sklonil mi hlavu a plochou rukou mne tloukl do vazů, přičemž křičel: „Kurvo, já tě zabiju!“ Zatímco mne takto nelidsky týral, partyzána mi nadávala a několikrát na mne plivla. To vše v přítomnosti asi 30 Němců.

Odpoledne téhož dne jsem byl konečně převezen do koncentračního tábora, kde po obvyklém „přijetí“ měl jsem pak již pokoj.

Po devíti týdnech jsem byl propuštěn, aniž bylo proti mně zavedeno nějaké řízení.

Stížnosti vojáků

Titl. Ministerstvu národní obrany, sociální a právní odd. pro demobilizované zahraniční vojáky v Praze.

Podepsaní čet. Ondřej Leiera, čet. Arnošt Vydra, příslušníci východní armády, byli dne 12. 9. 1945 jmenováni nár. správci fy Bedl, autodoprava, Česká Kamenice.

Dekret nár. správcovství jsme obdrželi teprve po dvouměsíčních intervencích, neboť komisař MSK v Čes. Kamenici p. Charous nám nechtěl v žádném případě žádanou živnost přiděliti. Když jsme

konečně autodopravu dostali, pracovali jsme ze všech sil, abychom úroveň a obrat v podniku pozvedli, což se nám také podařilo, jak je viděti z obchodních knih a záznamů.

P. Charous však usiloval o naše odstranění, neboť prohlásil několikrát i před svědky, že židovské nár. správce v Č. Kamenici trpět nebude. Jistě z jeho podnětu byl poslán MSK protokol, podepsaný našimi českými zaměstnanci, ve kterém si stěžují na naše jednání a žádají o výměnu nár. správců. Jak bylo dodatečně zjištěno, podepisovali naši zaměstnanci pouze prázdný arch papíru, přičemž bylo řečeno, že podepisují účast na schůzi komunistické strany. Protokol byl napsán dodatečně.

Na základě tohoto protokolu poslal k nám p. komisař Charous členy SNB a OBZ, kteří u nás provedli prohlídku, při které však nebylo nic závadného zjištěno. Přesto jsme byli dne 27. 10. 1945 zbaveni MSK nár. správcovství a dostali jsme rozkaz okamžitě se z Č. Kamenice vystěhovati. Při tomto stěhování nám byly ještě zabaveny věci, které patří naší rodině již z doby předokupační.

Popis činnosti Adolfa Charouse

Nevíme kdo je Adolf Charous, odkud k nám přišel, čím byl. Ale víme, že okresnímu sekretariátu soc. dem. strany v Děčíně došla na jeho žádost z Kolína zpráva, kde Charous dříve bydlel, tato informace:

Adolf Charous je šejdrista a byl trestán asi rokem žaláře pro podvod a jeho pověst je špatná.

Počátek činnosti zde, kterou zahájil, třímaje v ruce býkovec, byla slova: „Pánové, toto je naše nová lidová demokracie a tou budu zde v České Kamenici vládnout“ (protokol sepsaný p. Dvořákem dne 13. 9. 1945 na SNB). A skutečně podle těchto slov také vládl.

Od té doby nastal úplně bezprávní stav. Přišla vlna zavírání spousty lidí. Přesto, že zdejší věznice má jen 4 cely, bylo v nich stěsnáno 87 lidí. Např. předseda NV byl v cele pro jednu osobu společně s 15 ženami, jako jediný muž. Ve věznici, kam měl v každou dobu denní i noční volný přístup kdokoliv z Charousových lidí, byly prováděny „výslechy na vlastní pěst“ 19letými partyzány a těmito náhodnými návštěvníky, a to metodami, pro něž název gestapácké je v mnohém případě slabý.

Zprávy o těchto poměrech ve věznici se dostaly do veřejnosti, protože tito „vyšetřující“ se svými činy chlubili a zvali své známé, aby se přišli podívat, jak budou vyslýchat. Obyvatelstvo bylo tím silně znepokojeno a zastrašeno, protože krom toho, co se dalo ve věznici, pobíhali po městě lidé z řad komisaře Charouse, ozbrojení automaty nebo pistolemi a důtkami v ruce, prohlašující, že setrou každého, kdo se jim postaví na odpor. (důkazy: výslechem svědků z řad obyvatelstva).

Lidé, kteří nesouhlasili s tímto jednáním, nebo kteří jakkoliv stáli v cestě, byli zkrátka podle partyzánského slovníku vystříhnuti. To znamená, že jim bylo odňato národní správcovství, byli vyhnáni z bytu, nebo byly u nich vykonány domovní prohlídky tím způsobem, že se do bytu nahrnula řada lidí (asi 20 nebo 25), přičemž zabavoval každý to, co se mu líbilo.

Tímto postupem byli všichni tak zastrašeni, že se neodvážil nikdo vystoupiti proti Charousovi a Dovarovi, i když se zde dály věci naprosto nepřijatelné.

Česká Kamenice, dne 8. 3. 1946.

Podpis: Caidler, Kašpar, třetí podpis nečitelný

Popis činnosti škpt. Dovyary

Asi v polovině června 1945 usadila se v České Kamenici vojenská jednotka vedené škpt. Dovarou.

Pokud jde o vlastní osobu škpt. Dovyary, zjistil předseda býv. nár. výb. Caidler toto: Škpt. Dovyara po dobu okupace spolupracoval s Němci a již tenkrát neštítel se používatí svých obrovských dlaní proti českým lidem. Nejprve působil v cenové kontrole při Zemském úřadě v Praze a později přímo u policie (na pověstné čtyřce). O jeho skutečně dobrém poměru k Němcům svědčí ta zajímavá okolnost, že skupina, ve které pracoval (vedoucím této skupiny byl vrchní rada Pelikán a nadřízeným tzv. Polizeipresident zu Prag), byla na konci okupace zatčena, pan Dovyara však zatčen nebyl.

Když se tito lidé zde do sytosti vyřádili a město náležitě vyplnili, odstěhovali se. Jako památka po nich zbyla nám zde „správní komise“ v čele s Adolfem Charousem, která jest kapitolou sama pro sebe.

Mučení Josefa Smetany

Titl. Okresní správní komisi v Děčíně.

Josef Smetana, holič v České Kamenici, zast. JUDr. Stanislavem Fibírem, advokátem v Teplicích-Šanově, oznamuje následující okolnosti a žádá o jejich nápravu.

Ihned po osvobození republiky dal jsem se do služeb státu a byl jsem jednomyslně zvolen předsedou prvního místního národního výboru v Č. Kamenici, ačkoliv jsem poukazoval na svou chorobu a na to, že moje manželka je německého původu. Když jsem nastoupil místo předsedy, nebylo v Č. Kamenici ani jedno procento Čechů. Tehdy byli jsme postaveni před těžké úkoly: v místě byla velká továrna na letadla, velký koncentrační tábor, mnoho uprchlíků různých národností, domácí německé obyvatelstvo i Němci z říše a městem prošlo celkem 6 polských divízií. Měli jsme všichni plné ruce práce a podařilo se nám zajistit klid a pořádek v obci. Během května přišel do Č. Kamenice inž. Karel Cajdler, který se nám dal k dispozici, a poněvadž se osvědčil, svěřili jsme mu mnoho důležitých úkolů k provedení. Poněvadž jsem poznal, že inž. Caidler jest schopný a rozhodný člověk, navrhl jsem členům místního národního výboru, aby jej zvolili za předsedu a mě této funkce zprostili. Stalo se tak na slavnostním zasedání u příležitosti narozenin pana prezidenta republiky za účasti předsedy MNV z Kamenického Šanova. Tehdy jsem musil převzít na základě volby místo tajemníka MNV v Č. Kamenici a současně také vedení bytového oddělení.

V červenci r. 1945 přišla do České Kamenice skupina partyzánů obojího pohlaví v počtu asi 33 osob, pod vedením Adolfa Charouse, jehož všichni nazývali komisařem a ke mně na bytový referát byl přidělen člen této skupiny Antonín Hornek, který se mnou spolupracoval a jehož jsem žádal, aby vedoucí místo sám převzal. Ten odmítl a přislíbil mi veškerou pomoc při vykonávání mé těžké funkce.

Po krátké době spolupráce s partyzány nastalo rozčarování, z něhož jsem se po vydatném výprasku vzpamatoval až ve vězení.

Dne 23. července 1945 v poledne přišel ke mně do úřadu vojín OBZ a vyzval mně, abych s ním šel. Před budovou byl jsem očekáván dalšími vojiny s por. Štěpánkem v čele, který prohlásil, že jdou u mne vykonávat bytovou prohlídku. Při prohlídce bytu mně byl zabaven kožený kabát šedé barvy a doklad o tom, že jsem byl za okupace předvolán k odvodu. Po prohlídce byl jsem odveden do sídla OBZ, do tzv. Hůblovky vily, kde jsem byl předveden před št. kapitána Dovaru. Ten mně zabavil zlaté kapesní hodinky s dvojitým pláštěm, krásně cizelované, a to se slovy, že u něho budou nejlépe uschovány. Když viděl mé předvolání k odvodu, začal mi nadávati germánských sviní, křičel, že se kurvím s Germánkou ve třech bytech, mlátil mne do obličeje, říkal, že budu postaven před lidový soud, že budu odevzdán na NKVD a poslán na Sibiř, a když jsem poukázal na svůj zdravotní stav a na to, že jsem měl již sedmkrát chrlení krve, řekl, abych si přál dost chrlení krve po osmé, abych chcipl, to že bude pro mne nejlepší. Přítomná partyzána, kterou jmenovali Zdeňka, křičela, abych po sobě olízal na podlahu nakapanou krev, načez četař Svoboda přinesl kbelík s vodou a já jsem musil hadrem krev smýti. Pak jsem byl vržen do sklepa.

Za mé přítomnosti byl nelidsky ztýrán a zkopán člen MNV Boba, který musil nakapanou krev vylízati.

Ještě téže noci byl jsem spolu s inž. Caidlerem a Bobou v doprovodu rotného a dvou vojínů OBZ odveden do věznice soudu v Č. Kamenici. Cestou si z nás eskorta činila posměšky a v úřadovně věznice jsme byli uvítáni bití a ranami býkovicem. Následovalo pak denně do pozdního rána bití a vyhrožování, jehož jsem byl ušetřen pouze já, a to vždy s poznámkou, že jsem souchotinář a že bych jim tam mohl chciplnout.

Dovolávám se spravedlnosti a věřím, že můj případ bude vyšetřen a všichni ti, kdož zneužili svého postavení, budou také náležitě potrestáni. Jen tak mohu opět nabýti víry, že v naší nové republice vládne jen právo a spravedlnost.

Inž. A. Karel Caidler: Informace o mém uvěznění.

Jsem absolventem Vysoké školy technické, obor strojní inženýrství, narozen 12. 6. 1909 v Mstišově, okr. Teplice - Šanov, přisl. do Košťan, okr. Teplice - Šanov, povoláním konstruktér, ženat, zachovalý.

Protože jsem byl v Č. Kamenici znám jako čs. důstojník a zde bylo asi 50 Čechů, byl jsem při návštěvě požádán, abych MNV vypomohl tím, že převezmu velení bezpečnostní stráže. Této žádosti jsem vyhověl, protože jsem to pokládal za svoji národní povinnost. Na slavnostní schůzi u příležitosti oslav prezidenta republiky za přítomnosti českého obyvatelstva jsem byl zvolen předsedou MNV v Č. Kamenici, kteroužto funkci jsem vykonával až do svého zatčení 25. května 1945.

Nedlouho potom usadila se v Č. Kamenici vojenská jednotka OBZ, vedená škpt. Dovarou, která MNV úplně ignorovala a prováděla zatýkání a domovní prohlídky zcela samostatně, ze zabavených věcí nikde nic neodevzdala, ačkoli toho bylo hodně. K prvnímu mému střetnutí se škpt. Dovarou došlo po evakuaci Němců, konané dne 5. 7. 1945, kdy Dovara se dostavil do mé kanceláře v doprovodu několika důstojníků, velitele SNB a vytýkal mi, že není spokojen s výsledkem evakuace.

Po provedení dostavil se na úřad MNV k tajemníkovi Bašatovi MUDr. Taube a ohlásil, že bylo v předvečer evakuace dvěma vojíny odvezeno z bytu jeho tchána inž. Scheberleho mnoho věcí, v nynější ceně asi 1 milion Kč. Poněvadž se jednalo o tak velkou hodnotu, neprojednal tajemník tuto záležitost sám. Pozval ho na 14. hodinu a oznámil tuto věc mně. Nařídil jsem proto, aby byl pozván též velitel četnické stanice a v přítomnosti nás tři byla sepsána s dr. Traubem informace.

Protože právě v uvedené době došlo nařízení od SNB, podle kterého nesmí nikdo z vojska provádět domovní prohlídky a zabavovat bez asistence četníků a poněvadž v nařízení bylo výslovně uvedeno, že ten, kdo by takovou prohlídku provedl, má být zatčen, odevzdal jsem tuto záležitost k vyšetření četnictvu. Při vyšetřování bylo četnictvem zjištěno, že jmenované věci jsou u škpt. Dovary a že byly odvezeny jeho vojáky.

Zároveň v této době přišlo do Č. Kamenice několik lidí, kteří se prokazovali partyzánskými legitimacemi a jež vedl p. Charous. Ten v jednání se mnou a oběma místopředsedy pp. Synekem a Kašparem žádal, aby byl přijat se svými lidmi k spolupráci s NV. Sliboval, že se postará, aby do Č. Kamenice přišli čeští lidé, kteří budou pracovat, starati se, aby hospodářský provoz nerušeně pokračoval a že všechna jejich činnost bude směřovati k podpoře a k posílení NV. Za všechny tyto lidi a jejich poctivé úmysly že „ručí svou hlavou“. Vzhledem k tomu, že zde byl naprostý nedostatek pracovních sil a hlavně lidí schopných zastávat různá místa, byli přijati s otevřenou náručí ke spolupráci s národním výborem.

Druhý den, tj. 23. 7. 1945, svolal jsem NV a oznámil členům výsledek svého jednání se škpt. Dovarou. Zároveň jsem oznámil, že za daných okolností nemohu vykonávat funkci předsedy NV, kteréžto činnosti jsem obětoval všechn svůj volný čas i existenci. Všichni členové NV prohlásili, že ani oni za těchto okolností nebudou své funkce zastávat, ale prosili mne, abych svoje místo podržel až do doby, kdy bude jmenována správní komise. Tomuto přání jsem vyhověl s ohledem na to, aby v Č. Kamenici nenastalo jakési bezvládí.

Po ukončení schůze bylo telefonováno od škpt., aby se k němu dostavili pp. Synek a Kašpar a také já (ustavovala se tam správní komise). Po svém příchodu do Hüblovky (bydliště škpt. Dovary) zastihli jsme zde dřívějšího bytového referenta p. Smetanu, do krve zbitého. Musel jsem čekat venku a teprve po chvíli jsem byl zavolán dále. Na otázku, kolik jsem zatkl Němců, jsem odpověděl, že ani jednoho, ale také ani jednoho jsem nepropustil, protože tato činnost jest věcí příslušného referenta a ne předsedy, načež jsem byl vyzván, abych se vzdalil a počkal venku. Když jsem vyšel na chodbu, přistoupil ke mně p. npor. Němec a prohlásil, že mne zatýká, aniž mi sdělil důvody. Byly mi odňaty veškeré věci, které jsem měl při sobě, mimo jiné náprsní taška se 4000 RM a asi 1200 – 1500 K. V 0. 30 hod. jsem byl odveden zároveň s pp. Smetanou a Bobou do městské věznice, kde začalo moje týrání.

Při tom puči proti NV byli zatčeni téměř všichni, kdož měli při NV nějaký úřad, mimo p. Synka a p. Kašpara, kteří měli partyzánské legitimace. Tyto legitimace jim zcela neprávem opatřil p. Charous, ačkoliv nikdy partyzánskou činnost nevyvíjeli.

Když nás přivedli do trestnice, hned na uvítanou jsem dostal facku asi od 18letého mládence, kterou mi dal se slovy: „Proč nestojíš v pozoru?“ Byl napomenut četařem, který mě přivedl a který mu řekl, že jsem důstojník, ale zřejmě to na něho nepůsobilo, poněvadž mi v zápětí uštědřil druhou. Pak jsem byl zavřen do cely, ve které bylo 15 žen a já jako jediný muž. Půdorys této cely byl asi 10 m².

Druhý den ráno opět přišel ten 18letý partyzán, který mne tak přivítal, a ptal se: „Proč jsi tady?“ Když jsem odpověděl: „Nevím,“ dostal jsem opět facku. Po další stejné otázce i odpovědi druhou a pak celkem 4, načež odešel. Zdá se, že do věznice měli volný přístup všichni partyzáni, dokonce i ženy a všichni jejich známí. Každou chvíli se totiž otevřely dveře s poznámkou: „Tak tady je pan předseda“ a vešel jeden nebo několik vojáků nebo partyzánů a zkoušeli na mě svoji moc. Například přišli 3 vojáci z místní posádky, a to Svoboda, Pokorný, třetího neznám, ale zjistím si ho a vyprošuji si jejich stíhání. Pokorný se mne tázal, znám-li ho a vytýkali mi, že jsem byl takový frajer, že ke mně přišel a žádal, abych mu dal byt s nábytkem, ale že jsem ho odkázal na bytový referát. S poznámkou: „Tak to máš za to,“ mne zfackoval, a když jsem po některé ráně upadl, kopal mne do břicha a do zad, kde jsou ledviny, vyzval, abych zase vstal, a políčkoval mne znovu. K tomu na vysvětlenou uvádím, že je asi 20 roků stár, musel spát s posádkou, a tento byt chtěl jen pro příležitostné návštěvy děvčat. Druhý voják, Svoboda, člověk několikrát již trestaný, jej pak odstrčil se slovy: „Počkej, aby také na mne něco zbylo“ a předložil mi protokol, sepsaný četnictvem u příležitosti prohlídky u jeho švagra Náprstka, která byla na udání provedena při návštěvě pověřence zprvu již uvedeného p. Krejčíčka a při které bylo nalezeno tolik věcí, že musely být odvezeny koňským potahem. Za to se mnou jednal stejným způsobem, jako před tím jeho druh a vyhrožoval mi, že budu převezzen do koncentračního tábora a vyzýval mne, abych se raději oběsil, protože vím, co mne tam od nich čeká. (konali tam totiž strážní službu). Tlučením mne nutil, abych prohlásil, že jsem zrádcem českého národa, přičemž poznamenal: „To je prosím pan poručík“, načež třetí voják jej odstrčil se slovy: „Tak ty seš poručík, tak se podívej, já jsem obyčejný voják“, načež mne zfackoval jako před tím jeho druhové. Tato jejich návštěva se opakovala dvakrát. To všechno se dělo v přítomnosti všech žen se mnou zavřených, které všechno slyšely, ale musely být obráceny čelem ke zdi, a za přítomnosti onoho dozorce - partyzána, který též, když jsem upadl, křičel: „Vstaneš, vstaneš!“ To vše slyšeli také ve vedlejší místnosti (cele). Vůbec chodil do trestnice každý, kdo měl chuť někoho bít, jako například dva vojáci, kteří ani nebyli z České Kamenice. Také ti mne ztloukli. Tak to trvalo celých 10 dní. Za tu dobu jsem dostal 38 – 40 facek.

Mimo to jsem byl ve středu 25. 7. po 8. hod. předveden do úřední místnosti, kde byla spousta lidí. Na zemi ležel ztlučný Hlaváček a měl rozsekané nohy bičem, jako rozřezané nožem a Boba, jenž měl hlavu v umyvadle a tekla mu na ni voda. Když jsem vešel, vyskočil p. Klapka (partyzán) a se slovy: „Nazdar kamaráde!“ podával mně ruku. Když jsem nevěda co mám činit, přece mu ruku podával, dal mi se slovy: „Heleďte na holomka, ještě by mi ruku podával!“ takovou facku, že jsem upadl. Přítomný komisař Charous vstal se slovy: „Tak počkejte, mládenci“, a v zájmu pravdy musím přiznat, že mi nabídl cigaretu. Prohlásil, že obdržel dekret od OSK v Děčíně, ale že jim pohrdá a že tam pojedou také udělat pořádek, jako ho udělali tady.

Ve čtvrtek 26. 7. v 0. 30 hod., byl jsem zavolán opět dolů, kde sedělo kolem dokola publikum, složené z partyzánů, civilního obyvatelstva i žen (partyzánek). Přítomní byli též vrchní strážm. Stráník a strážm. Čipera, z jednotky škpt. Dovary, rotný Slovák, jehož jméno neznám, a prostý voják, jeho jména též neznám. V místnosti byl též Hlaváček, opět ztlučný, a snad i Boba.

Přítomný rotný se mne tázal, pamatují-li se, že u mne byl, abych mu dal rádio a motocykl. Potom mě nakázal svléknout boty a ponožky, vyhrnout kalhoty, lehnout si na záda na zem a zdvihnout nohy. Načež rotný a onen voják (oba ze složky škpt. Dovary), býkovicem mne řezali do chodidel na bosých nohou a do zad. Když se mi podařilo se vyprostit a postavit se na nohy, byl jsem zfackován, přičemž jsem pojednou ucítil prudké píchnutí a bolest v pravém uchu, počalo mi hučet v hlavě, a když jsem prohlásil, že mi pravděpodobně prorazili bubínek, všichni přítomní se tomu smáli, a přesto, že mi vzápětí z ucha tekla krev, tloukli mne dále. Bylo mi tak špatně, že jsem se potácel a když jsem byl konečně odváděn do cely, dozorce Jožka (partyzán) mě celou cestu řezal bičem, a v cele, když jsem klesl, otočil bič a rukojetí mě udeřil před hlavu, přičemž jsem ztratil vědomí. Byl jsem tak zbitý, že jsem nemohl vůbec ležet.

Tímto způsobem byl jsem týrán já, Hlaváček, a Boba byli zbití ještě mnohem více. Hlaváčkovi bylo vyraženo 6 zubů a Boba byl zbit tak, že si vůbec nebyl podoben. Používali dokonce k jeho týrání hole s bodcem, takže Boba ještě po šesti týdnech měl na nohou otevřené rány.

Po 3 týdnech jsem byl převezzen do Děčína k okr. soudu. Doufal jsem, že konečně budu předvolán k rádnému výsledku a po něm propuštěn na svobodu. Teprve však, po několikeré urgenci mé matky u soudu, byl jsem předvolán k výsledku. Bylo však zjištěno, že soud nemá dosud po 6 týdnech vězení trestní oznámení proti mně. Já sám jsem též nemohl podat žádné vysvětlení o svém zatčení a mohl jsem vypovědět jen o svém týrání v Kamenické věznici. Trestní oznámení měli proti mně

vypracovat vrch. stržm. Stráník a št. stžm. Čipera. Tito oba mne znali a o moji činnosti věděli, poznali, že tu jde o osobní zájem špkt. Dovary a kom. Charouse – toto oznámení nevypracovali, a to proto, že chyběl důvod k mému zatčení a že ani ve věcech u mne nalezených nebylo možno tento důvod nalézt. Z obavy, aby je nestihl stejný osud jako mne, zařídili si oba své přeložení a to tak, že vrch. stržm. Stráník se hlásil nemocen (zhroutil se nervově, když byl přítomen mému týráni), odjel a již se do Č. Kamenice nevrátil. Tak uběhlo 6 týdnů, aniž došlo vyšetřující komisi na mne trestní oznámení.

Zdůrazňuji, že jsem byl zatčen bez nemenšího důvodu, a že ani potom, když vykonali zevrubnou prohlídku mého bytu i úřadu, nepodařilo se jim žádný důvod nalézt. Že hledali tyto důvody skutečně usilovně, o tom svědčila okolnost, že uvěznil i mého nezletilého (15letého) synovce a bitím ho nutili, aby prozradil, kde mám zakopány šperky a látky, a aby řekl, že jsem byl u strany NSDAP! Kromě toho jednu z uvězněných žen z Č. Kamenice, Annu Maršálovou, několikrát vyzýval dozorce (partyzán), aby řekla, že jsem měl styk s některou ženou ve společné cele uvězněnou. Za to jí sliboval, že bude propuštěna na svobodu.

Nezůstalo však jen při této oficiální prohlídce mého bytu, neboť v době, kdy jsem byl uvězněn a moje manželka ležela v nemocnici, otevřel si „komisař“ Charous můj byt a v doprovodu různých osob jej opět prohledával. Nemohu ještě dnes říci, co mi vše bylo „zabaveno“, protože teprve moje manželka zjišťuje, co vše chybí.

Nemůže být nejmenší pochyby o tom, že jsem Čech, že jsem vždy byl a jako takový se vždy choval. Přestože jsem se narodil „ještě za Rakouska“, mám všechny školy české a to jak školu obecnou, střední, tak i vysokou. V pohraničí jsem se nerodil, v pohraničí jsem žil; v roce 1938 jsem musel uprchnout, a nyní, když po bojích na barikádách v Praze, jichž jsem se zúčastnil jako velící důstojník napadeného úseku, jsem se po osvobození vrátil zpět, jest mi nyní zakazován pobyt v Č. Kamenici a to od lidí, kteří dříve pohraničí ani neznali a nyní přišli s důtkami a terorizují kraj svými gestapáckými způsoby, chtějí si udržet svou moc, kterou získali úskokem, podvodem a násilím, nikoli však důvěrou obyvatelstva jako já!

Je tedy nezbytně třeba, aby můj případ byl co nejdříve skončen a tato nesmyslná podmínka mého propuštění odvolána a já se mohl opět vrátit ke své rodině. Zajisté, jako všude na světě, tak i u nás má každý občan svobodnou volbu místa svého pobytu!

Poněvadž můj případ je všeobecně znám nejen v České Kamenici, ale i v celém okrese děčínském, je bezpodmínečně nutno, aby můj případ byl nekompromisně vyřešen a viníci pohnáni k odpovědnosti.

Všechno co jsem uvedl, jest na sto procent pravdivé a každé své slovo mohu kdykoliv a kdekoliv prokázat, což stvrzuji svým vlastnoručním podpisem.

Česká Kamenice, 11. 10. 1945.

Inž. A. Karel Caidler, v.r.

Dovolujeme si zde veřejnosti sdělit seznam osob, zúčastněných na hrůzovládě v České Kamenici. Lze doufat, že až budou vytaženy na světlo boží z různých úkrytů, úřady učiní vše, co je třeba. Věříme v českou degestapizaci a denacifikaci, s podotčením, že redakce je ochotna případně pokračovati v dalších odhaleních. Tak dlouho, až budeme šťastni a spokojeni ve svém opět klidném a od plevelu a hmyzu očištěném domově své vlasti.

Galerie provinilců

Pan inž. Caidler, Česká Kamenice, sdělil o teroristech úřadům nedávno tyto podrobnosti:

Odvolávám se na svoje podání ze dne 15. 3. 1946, zaslané těmto úřadům: Kanceláři pana prezidenta republiky, Úřadu předsednictva vlády, Ministerstvu národní obrany, Ministerstvu spravedlnosti, Ministerstvu vnitra a Zemskému národnímu výboru.

Mimo Dovary a Charouse zúčastnili se násilností, krádeží a jiných trestných činů také:

1. Npor. František Němec, který byl zástupcem špkt. Dovary a který ihned po příchodu do České Kamenice vyvolal ve veřejnosti znepokojení svým jednáním. Zpoličkoval veřejně člena SČM Vladimíra Jágra.

Za mé nepřítomnosti přinutil (předsedu) místopředsedy MNV pány Jaroslava Synka, Česká Kamenice, a Hynka Kašpara, Česká Kamenice, svolati okamžitě MNV do schůze, které se Němec zúčastnil s několika vojiny, ozbrojenými automaty.

Dne 23. 7. 1945 ve vile Hübel (bydliště špkt. Dovary) kam jsem byl vylákán, byl jsem npor. Němcem zcela bezdůvodně zatčen a na jeho rozkaz v jedné místnosti této vily uzamčen a byly mi odebrány všechny moje věci, mezi jinými náprsní tobolka. Z těchto věcí jsem nedostal nic zpět, ani po svém propuštění, přesto, že moje manželka žádala několikrát vydání aspoň zmíněné tobolky s penězi, neboť to byly naše veškeré peníze a manželka byla právě před slehnutím. Poněvadž jí bylo v Hüblově vile řečeno, že tam zmíněná tobolka není, učinila moje manželka oznámení na SNB, že mi byla tato tobolka v Hüblově vile odcizena.

Téhož dne, tj. 23. 7. 1945, provedl npor. Němec spolu s por. Štěpánkem, několika vojiny s tzv. partyzánkou Zdenkou (Sýkorovou, roz. Hofmeisterovou), bez asistence četníků a bez vědomí národního výboru domovní prohlídku v mém bytě. Při této prohlídce odcizil nám divadelní kukátko, ačkoliv jej manželka upozornila, že jest to kukátko civilní, které mi bylo zapůjčeno při bojích na barikádách panem Františkem Inderem, Dvůr Chrást, jak patrně z přiloženého dopisu, kterým mne Inder upomíná již potřetí o jeho vrácení. Právě tak, přes upozornění mé manželky, odcizil dva nepromokavé pláště a několik rysů a různé výpočty ze stavby motorů. Oba zmíněné pláště byly koupeny v dubnu 1945 ve Kdyni na Šumavě na poukaz, kus po 250 K.

Dále mi vyprávěl pan Oldřich Čermák, který dělal jednotce špkt. Dovary důvěrníka, že npor. Němec si v jeho přítomnosti a se svolením Charouse vyměňoval na MNV hodinky – kus za kus – odnášel si čínský porcelán a jiné cenné věci. Tento Oldřich Čermák byl, jak jsem již uvedl, důvěrníkem této jednotky a mimoto referentem OSK v České Kamenici, důvěrníkem Charouse a důvěrníkem KSČ. Tyto jeho funkce mu umožňovaly, že mohl dokonale se seznámit s tím, jak Dovara a ostatní obvinění drancovali národní majetek, zneužívali svého úředního postavení a dopouštěli se různých jiných trestných činů. Mimo to, npor. Němec musel vědět o tom, že jemu podřízení vojáci drancují, a přesto proti nim nezakročil; rovněž mu bylo známo, že maso, kterým se i on stravoval, je z černých porážek. Např. přinutili Vladimíra Kodyma z České Kamenice, který byl v té době komisařem v jedné obci v sousedním okrese Česká Kamenice, aby jim vydal vepře i krávu. Ten byl potom později také uvězněn a vyšetřován u okresního soudu v Děčíně, na zákrok OBZ bylo však vyšetřování zastaveno přesto, že Kodym se doznal a že vypověděl, že maso vydal jednotce špkt. Dovary v České Kamenici.

2. Por. Štěpánek, křestní jméno a nynější pobyt neznám, vypáčil dne 22. 7. 1945 garáže MNV v České Kamenici a odvekl odtud dvě osobní auta zn. Mercedes a DKW, ačkoli byl mou manželkou upozorněn, a bylo mu totéž známo i předtím, že jsou to vozy civilní a že patří MNV.

Dne 23. 7. 1945 ve 3. hod. 30min. ráno, provedl prohlídku v bytě mé sestry Josefy Stankové, nyní bytem v České Kamenici, společně s tzv. partyzánkou Zdenkou a jedním vojínem, opět bez četnické asistence a bez vědomí MNV... zpřeházeli celý byt, např. vyházeli z postelí peřiny a matrace na zem a do toho nasypali obsah všech zásuvek. Všechny cenné věci odcizili. Ze zásuvky nočního stolku partyzána Zdenka spolu s vojínem vzali následující cenné věci: stříbrný náhrdelník s broušeným akvamarínem, zlatý náramek, stříbrnou pánskou tabatěrku, těžkou, civilní dalekohled, jedny zlaté dvouplášťové hodinky se silným zlatým řetězem. Kromě toho přinutila partyzána Zdenka moji sestru, aby jí vydala zlaté náramkové hodinky (dámské) které měla na ruce. Z kuchyňské kredence si vzal vojín synovcovy porouchané stříbrné náramkové hodinky a 50 cigaret, opět majetek mého otce. Kromě toho odnesli Zdenka a vojín: 1 stříbrné kapesní hodinky, majetek mého švagra, 1 gumový civilní plášť do deště, synovcův a rádio zn. Telefunken.

Partyzána Zdenka počínala si vůči mé sestře velmi hrubě, a když vedle rádia našla zeměpisný atlas, ve kterém byly poznámky psané mou sestrou při poslechu cizího rozhlasu ještě z doby okupace, prohlásila: „Podívejte se, ta potvora umí česky psát.“ Když jí moje sestra na vysvětlenou řekla, že je Češka, rozpráhla se proti ní se slovy: „Řekni to ještě jednou a já ti ji cáknu.“

Poručík Štěpánek přinutil moji sestru, aby mu vydala fotografický aparát. Dále vzal por. Štěpánek krabici se sbírkou poštovních známek v ceně nejméně 60 000Kčs, vydělanou kůži ze psa mé sestry a náprsní tobolku s osobními doklady a 400 RM.

Tentýž por. Štěpánek se zúčastnil bytové prohlídky v mém bytě a osobně z něho odcizil: koženou psací mapu, 150 cigaret zn. Detva, 40 dkg. tabáku, 1 láhev likéru (kmínka), manželčin cestovní necessaire.

3. *Josef Habžuda nar. v Dubnici n. Váhom, bytem Jáchymov, jest oním rotným, o kterém se zmiňují ve své informaci, podané 15. 3. 1946 úřadům, shora uvedeným, který si mne dal v noci o půl I.hod. předvolat do úřední místnosti okresního soudu v České Kamenici a za přítomnosti tam svolaného publika mi nařídil svléci boty, ponožky, vyhrnouti kalhoty, lehnouti si na záda, načež mne spolu s obyčejným vojínem, rovněž z jednotky škpt. Dovary, jehož jméno však dosud neznám, býkovicem švihali do bosých chodidel, nohou, do zad a vůbec, kam se jim podařilo mne zasáhnout. Mimo to jsem byl políčkován tak, že mi byl proražen ušní bubínek pravého ucha.*

To může dosvědčit Václav Volák, bytem v Čes. Kamenici (Dolní) vrchní strážmistr v té době v České Kamenici, nyní někde na mělnicku a strážmistr Čipera, nyní snad vedoucí stanice SNB někde na liberecku, kteří byli též přítomni. Toto týrání odůvodňoval Habžuda tím, že jsem mu – jako předseda MNV – nedal motocykl a radioaparát, přičemž jako na vysvětlenou dodával, že jsem si jistě myslel, že oni, vojáci, nemohou zavřít a ztlouci takového pána, jako jsem já.

4. *Rudolf Klapka, nar. v Kolíně, bytem v Čes. Kamenici, švagr Adolfa Charouse, který měl rovněž partyzánskou legitimaci, vydanou Charousem, jest jedním z hlavních viníků. Na jeho popud totiž byl zavřen a nelidsky ztýrán František Jelínek i jeho syn Antonín, jak je uvedeno v jejich informacích, které jsou též přiloženy k mému podání ze dne 15. března 1946, a to proto, že se chtěl zmocnit národní správy fy. A. Purkert, Obchod s uhlím a dřívím v České Kamenici, kteroužto národní správu měl právě František Jelínek. Také se mu to podařilo a je národním správcem této firmy dodnes.*

On také terorizoval obyvatelstvo v České Kamenici, neboť pobíhal po městě s býkovicem v ruce a s pistolí za pasem, přičemž vyhrožoval, že setrou každého, kdo se jim postaví na odpor, právě tak, jak to učinili s národním výborem.

5. *Jan Combala, nar. na Slovensku, toho času neznámého pobytu, je onen Jožka Slovák, o kterém se zmiňují ve své informaci čís. IV. Ten mne ztloukl tak, že jsem ztratil vědomí a týral též ostatní, jak je uvedeno ve výpovědích, přiložených k mému podání ze dne 15. 3. 1946 (Jelínková). Combala si počínal se zvláštní surovostí a byl nejobávanějším dozorcem v místní trestnici. Sám jsem viděl, jak ztloukl nějakého Rusa nebo Poláka býkovicem do obličeje. Mimo to jsem v cele, ve které jsem byl uvězněn spolu s 15 ženami, viděl Annu Maršálkovou z Čes. Kamenice, jím tak ztlučenou, že byla samá podlitina na celém těle, oko měla tak oteklé, že ho nebylo vůbec vidět, a byla dlouhou dobu v bezvědomí.*

6. *Jan Vondruška, bytem Česká Kamenice, byl stejně surový jako zmíněný Combala. Přiváděl do trestnice také vojáky, kterými jsem byl surově týrán. Tímto Janem Vondruškou jsem byl také např. tloučen nabitou pistolí do obličeje. Bolest, kterou mi tím způsobil, byla nepoměrně menší než nebezpečí ohrožení života, neboť s touto pistolí neuměl vůbec zacházet a nadto byl v podnapilém stavu.*

Kromě toho nemohu zapomenout na události o kterých se též zmiňují ve své udání na Adolfa Charouse, podaném dne 16. 11. 1945 na OSK v Děčíně, kde byla zbita dívka, jejíž jméno jsem zapomněl, takže se pokálela a dalším bitím byla přinucena tyto své výkaly snísti. Tato příhoda se udála takto: Tato dívka byla uvězněna se mnou ve společné cele a byl jsem svědkem, když byla odváděna dolů na dvůr, odkud jsme všichni vzápětí slyšeli hrozný křik a rány. Když byla přivedena zpět, byla samá podlitina, potácěla se a ústa měla silně potřísněna výkaly. Prosila nás o trochu vody, aby si mohla alespoň ústa vypláchnout, nemohli jsme jí však vyhovět, poněvadž jsme sami po celý den nedostali ani trochu vody a černá káva byla vypita hned, jakmile byla donesena. Dívka nám potom vyličila, co se dole událo, a řekla nám, že se této surovosti dopustili Jan Vondruška a Jan Combala. Kromě toho, tento Jan Vondruška ukradl všechno, co nám uvězněným z domova přinesli, vše přijal, ale nic z toho neodevzdal.

7. *František Pošepný, nar. v Lounech, bytem Česká Kamenice, je vlastně vinen v tím, že Adolf Charous se svou tlupou „partyzánů“ přišel do České Kamenice. Byl v České Kamenici již v době okupace. Až do doby, kdy jsem převzal velení městské civilní stráže, byl jejím členem. Hned však*

druhého dne po mém převzetí tohoto velení odešel s odůvodněním, že se vrací do Loun. Někde na své cestě se setkal s Charousovou tlupou partyzánů, kteří právě tak jako tady, řádili na Postoloprstsku a na Teplicku. Z obou míst však byli vyhnáni, a proto je Pošepný přivedl do České Kamenice, kde se spojili s Dovarou a násilím strhli na sebe moc ve městě. Protože jedině Pošepný byl obeznámen s poměry, byl to jistě on, který obviňoval a udával Dovarovi a Charousovi české lidi, kteří byli potom těmito zavíráni a týráni. Sám se tohoto týrání také zúčastnil, neboť chodil v noci do věznice, kde se zúčastňoval pitek, konaných dozorci – partyzány, v přítomnosti německých žen. Ztýral např. Antonína Jelínka, jak jest uvedeno v informaci příl. č. 9. Mimo to se zúčastňoval domovních prohlídek, přičemž si vedl neobyčejně surově. Četnictvo např. vyšetřilo, že ztýral starého muže tím způsobem, že mu probodal vidličkou ruku tak, že stařec ochroml. Na úřadě, kde je zaměstnán, trhal lidem osobní doklady, ač k tomu nebyl vůbec oprávněn a zpolicňoval prý na tomto úřadě americkou příslušnici, jejíž jméno neznám.

8. Josef Pokorný, nar. v Čakovičkách, bytem Varnsdorf, budova okresního soudu. Jest to onen voják, o kterém mluvím ve své informaci, že mne tloukl proto, že jsem mu nedal byt s nábytkem. Ač byl členem místní posádky a neměl v trestnici co dělat, chodil tam jen proto, aby mohl vězně tlouci. Působil dojmem, že mu toto týrání vězňů činí zvláštní potěšení.

9. František Vrňák, nar. v Praze, bytem Aš. Byl do věznice dosazen Charousem k hlídání vězňů. Také mne tloukl a pouštěl do cel vojáky, aby mohli vězně tlouci. Když měl službu, nechal nás třeba 24 hodin bez vody a nemohli jsme ani vynést kbelík s výkaly, ač byl docela plný.

10. Zdeňka Sýkorová, nar. v Byjanech, bytem Česká Kamenice. Tato tzv. partyzánska se s neobyčejnou horlivostí zúčastnila domovních prohlídek. Měla volný přístup do věznice jakožto věrná spolupracovnice Charousova a tak také tloukla vězně býkovcem, ohrožovala je pistolí apod. Jako konkrétní případ uvádím případ Antonína Jelínka, vyličený v příloze č. 9, v mém podání ze dne 15. března 1946. Nutila zbité vězně, aby z podlahy lízali svou krev. Chování této ženy vzbuzovalo obzvláštní odpor, poněvadž se jednalo o ženu a působilo dojmem úchylnosti.

11. Terezie Machuldová, nar. v Kraslicích, bytem Česká Kamenice, byla členkou Charousovy tlupy, chodila do věznice, byla také v mé cele a byla též přítomna tomu, když jsem byl týrán. Sama se též zúčastnila týrání vězňů, např. Bobby aj.

Tyto osoby byly již četnictvem vyšetřovány a udání bylo zasláno pod č.j. 2145/46 ze dne 30. 6. 1946 státnímu zastupitelství v České Lípě a pod tímtež číslem jednacím vojenskému prokurátoru v Litoměřicích.

O tom, že Charous sám, jak ve svém úřadě, tak i mimo úřad – české lidi tloukl, uvádím tyto svědky:

František Fousek, nar. Banín, okr. Polička, bytem Česká Kamenice. Jeho zloukl Charous v úřední místnosti, v úředních hodinách, kam se Fousek dostavil na úřední výzvu, zcela bezdůvodně tak, že se o něho pokoušely mdloby, přestože je to Čech, zaměstnanec Severočeských elektráren a otec 4 dospělých dětí.

František Šimůnek, autodopravce, Falknov-Kytlice, který byl též Charousem na úřadě zbit.

Cyril Zlatko, nar. Ostratice, okr. Bánovce, tovární dělník, bytem v České Kamenici. Zátka ohrožoval Charous pistolí, když se zastavil u něho ve vile, chtěje mu přát příjemné vánoční svátky.²⁸

²⁸ Mareš M.: Ze vzpomínek, s. 284-305.

**„Masky a voňavky již nepomohou
10. 4. 1947 č. 2**

Po uveřejnění případu českokamenického veřejnost, možno říci, užasla překvapením. Je mi líto, že musím konstatovati, že Kamenice je pouhou ukázkou. Jak naše veřejnost a značná část tisku reagovala, nebo jak jiná část publicistiky nereagovala, je dostatečně známo. Mimo jiné bylo řečeno, že operují senzacemi....Ukazovati nejen jací jsme byli a jací jsme, ale jací již býti nemáme. K tomu je tedy třeba bezohledně ukazovati, kde pod šminkou a pudrem je maskéry skryta ohavná nelidská tvář... Jak reagovaly úřady na kamenický případ? Tak, tak, nemile dotčeny a jako by to byl jediný trapný případ. Jak reagoval parlament? Nepřiliš. Zachvěl se svého času svět, když bylo ublíženo jedinému člověku, židovskému setníku francouzské armády Dreyfusovi. Povstal největší francouzský spisovatel a vykřikl do celého světa své ohromující: ŽALUJI, J'acusse... A náš syndikát spisovatelů má třináct set členů, a i když nemáme snad mezi sebou jediného muže formátu Zolova, máme autory, jejich jméno jest již dostatečně známo za hranicemi našeho státu. A z těchto mistrů kultury, jak si rádi říkají, nepovstal dosud jediný, který by zvedl svůj významný hlas, aby zavolal do ticha: Slyš národe český, co se vše dělo tvým jménem! Žádej na základě svých demokracií zaručených ti práv pravdu, ale takovou, která by učinila konec všemu barbarství, jež se přizpůsobilo jako mimikry lidové demokracii, k nepoznání chráněno tiskem, úřady, organizacemi a svazy s tolika revolučními a svobodářskými názvisky. Mlčí akademické úřady, mlčí kdekdo. Jediný paprsek světla jsou ony hlasy mládeže, která se ozvala, oné mládeže, která v době protektorátu živořila a tápala a která si nyní pracně hledá svou cestu bez dobrotivých otců a moudrých vůdců a má cenu patrně jen jako volební materiál. Mlčí advokáti, v jejichž zásuvkách se kupí strašlivé doklady o vlčí svobodě, a mlčí advokátní komora. kdo však již promluvil, byla část tisku, a kdo promlouvá, tj. lid sám. Vidíme to ze stohů dopisů a z procesí ponižených a uražených, docházejících do redakce....

Každý novinář, který se dá do boje za spravedlnost, volnost, rovnost a bratrství, pozná v záplavě docházejících případů pravý stav věcí. Utajovaných zločinů je až po krk a napáchaných křivd na lidech nevinných právě tak. Povinností novináře je postavit pravdu na pevné základy. Je jasné, i při nejlepší vůli novinářově a při jeho poměrně dosud osamocení, při nedostatku papíru, při neustávajících proudech intervencí a návštěv (k tomu ještě žaloby). že v záplavě všech těchto křivd, stížností, nářků, ponižení, utrpení není nic jiného možné, než sotva zpracovati a uveřejniti jediný případ ze sta. Těch zbývajících devadesát devět musí míti pocit odstrčenosti, opomenutí nebo zapomenutí. Ale při nejlepší vůli to jinak nejde. I tak, každý z nás, kdo má co činiti s důvěrou trpících, musí říci, že klesáme pod tíhou cizích bolestí.

Dávno již znají novináři pravý stav věcí, ale, vázání stejně jako poslanci NF stranickou disciplinou, mlčí, nebo jen opatrnicky zadutají. A přitom již dávno znají jména vesnic a měst, sokoloven a táborů, věznic a samot, hřbitovů a sklepů, kde se odehrály jiné Kamenice. Doufám, že úřady promluví samy a nedají vésti boj několika novinářům. Seznam smutných míst je jistě znám parlamentním kruhům. Ne-li, jest jim k dispozici. Bude tento náznak ignorován?²⁹

Eduard Vacek

²⁹ Mareš M.: Ze vzpomínek, s. 305-307.

Kapitoly z občanské mravouky

Nuda

Opak dobré nebo veselé mysli je nuda, nebo-li dlouhá chvíle. Naštěstí postihuje poměrně malou část lidstva; sužuje zejména osoby, které žijí v lepších hmotných poměrech, bez zájmů a práce. Nuda je znakem lidí mravně zaostalých. Jediným osvědčeným lékem proti nudě je práce. Pracovitému člověku ubíhají hodiny i dny velice rychle, takže si oprávněně stěžuje na krátký lidský věk. Pouze lenošiví lidé nemají žádnou představu, jak vyplnit nekonečně se vlekoucí hodiny a dny. Lidé trpící nudou jsou nuceni vyhledávat a prožívat stále silnější vjemy a dojmy, někdy vyhledávají tzv. adrenalinové sporty, či činnosti, které hraničí s nebezpečím života. V případech, kdy pocity nudy dosahují svých vrcholů, přichází mravní choroba, která může vést až k rozvratu duševního života. Velká část sebevražd vzniká z pocitů nekonečné nudy. Spolu s nudou se také dostavuje tělesná ochablost. Nudící se mladí lidé se často zabývají činnostmi, které vedou k přestupkům či k porušení zákona. Mravní a sociální povinností rodičů je proto dbát na to, aby děti vůbec nepoznaly co je nuda.

Šetrnost

Cílem mravního jednání je blaho nebo pocity harmonie. Lidé ovšem své blaho spatřují v různých podobách. Pocity subjektivního blaha, či harmonie vedou k pocitům, které lidé nazývají štěstím. Bez mravního základu však pocity štěstí nelze vůbec dosáhnout. Snad právě proto se lidské štěstí nedá měřit hmotným bohatstvím. Bohatství samo o sobě není zlem, pokud je rozumně využíváno. Přáním mravního člověka by mělo být, aby byly hmotné statky rozděleny spravedlivě tak, aby nebylo vysloveně chudých a přemrštně bohatých. Politický boj proti kapitálu je nerozumný, avšak boj za spravedlivé rozdělení a využití kapitálu a proti jeho hromadění v rukou jednotlivců je mravně správný. Vede k němu sociální citění spolu s pocity spravedlnosti. Špatné a nemravné rozdělení kapitálu je zdrojem napětí a nenávisti ve společnosti. Závist chudých vůči bohatým vede k třídní nenávisti, násilí, revolucím a krveprolití. Stav sociální vyváženosti nastane tehdy, až lidé nebudou bohatství ani příliš milovat, či příliš nenávidět. Základem práva musí být jistota, že tam, kde bylo bohatství získáno nepoctivým a nelegálním způsobem, musí být odňato a pachatel musí být potrestán. Bohatství musí být odňato i v případech, kdy je využíváno v neprospěch lidstva. Národ je bohatý, pokud jsou všichni jeho příslušníci bohatí. Pojem bohatství v sobě zahrnuje i jiné než hmotné statky, jako například vzdělání a zdraví. Bohatství národa tkví především v jeho dobrých občanech. Dobrý občan však musí být nezávislý hmotně i duševně. Proto je rozumné získávání majetku v zájmu státu. Cesta k bohatství však nevede tunelováním a dolováním zlata prostřednictvím nepoctivosti, vykořisťování druhých, ani loupeží, ale prostřednictvím práce a šetrnosti. Bohatý člověk, který vyšel z chudých základů a svého bohatství dosáhl vlastním úsilím je sociálně spravedlivý a dovede využít svého bohatství ku prospěchu celku.

Šetrnost je vlastností, jež není dána každému. Proto by měly být děti již od útlého věku vedeny k šetrnosti. Špatná výchova vede často k tomu, že jsou během jedné generace promrhány prostředky, na nichž se pilnou prací podílely generace předků. Rozumný člověk šetří vším: zdravím, časem, penězi, surovinami. Kdo plýtvá statky, nebude nikdy spokojen. Šetřit se má i majetkem, který má člověk ve správě. Špatné heslo „z cizího krev neteče“ je projevem úpadku lidské morálky. Morální člověk neokrádá svého bližního ve věcech hmotných, cti ani morálky. Dokonalost člověka spočívá v tom, že při své cestě životem bere ohled nejen sám na sebe, ale ohlíží se i před sebe a za sebe.

Lakomství

Šetrnost nesmí přerůst v lakomství. Lakomství je těžká sociální nemoc. Mnozí lakomci umírají nouzí uprostřed bohatství a hojnosti, jiní celý život zmírají strachem o svůj majetek, další trpí ustavičnou touhou po ještě větším jmění. Je to vášeň i náruživost, která nezná pravou cenu peněz. Lakomci se stačí prohrabovat v hromadách majetku, či studovat účty z banky. Jsou podobni upírům, kteří svoji žízeň po zlatě a majetku nemohou nikdy ukojit. Mravní člověk bude řádně vykonávat všechny své povinnosti, bude spravedlivý sám k sobě i k druhým, jeho jediným cílem a hodnotou se stane pravda. Nebude lehkověrný, ale uvědomělý, znalý svého poslání, bude pečovat o své dokonalé vzdělání, své jednání bude řídit pouze svým rozumem, bude si vážit sebe sama, neboť jen tak se naučí oceňovat druhé, nebude egoistou na úkor svých bližních, ale bude skromný. Nebude si přát mstít křivdy na něm spáchané, nebude bázlivcem v životním boji, ale vždy se bude bát výčitek vlastního svědomí. Bohatství získá šetrností a pilnou prací a bude jej využívat nejen ke svému prospěchu, ale k prospěchu svého okolí.

*Pokračování v příštím čísle
Eduard Vacek*

Ukázka kladných posudků tzv. třídně uvědomělého příslušníka Sboru vězeňské stráže a později Sboru nápravné výchovy v rozmezí 17 let

Opomíjení požadavků na odborné zacházení s vězni při provádění služebního hodnocení vězeňského personálu v 50. a 60. letech lze nejuvýstižněji doložit dobovými služebními posudky, které byly především zaměřeny na hodnocení tzv. třídní uvědomělosti, politické angažovanosti v KSČ a velitelských schopností a zkušeností. Vězeňský personál pak přirozeně konal to, za co byl hodnocen. Lze konstatovat i opačně, že nízká odborná úroveň činnosti tehdejšího vězeňského personálu odrážela nízkou úroveň a tendenčnost služebního hodnocení.

*21. března 1952
Sbor vězeňské stráže (SVS)*

„Por. M.B.

Třídně naprosto uvědomělý a jeho výkon služby právě mezi nejzavilejšími třídními nepřáteli je určován jeho hrdým dělnickým sebevědomím a nekompromisním postojem vůči nepřátelům své třídy.

Jeho politická spolehlivost je 100% a dokazuje ji jednak plněním funkce jako předseda ÚO KSČ, kdy za jeho vedení se mi útvarová organizace stala skutečnou oporou při výkonu mé funkce, dále pak v každodenních příležitostech při diskusích s vězni o „oprávněných“ námitkách a výhradách proti lid. dem. republice, politice vlády a strany. Hlavní projev jeho naproste politické spolehlivosti lze spatřovat ve výkonu služby, kde nestrpí ani nejmenší neoprávněnou úlevu třídním nepřátelům, vyžaduje bezvýhradně kázeň a přesné dodržování domácího řádu.

V politické vyspělosti dosahuje značné výše ať již po stránce teoretických znalostí marxismu-leninismu či vědomostí, jak nejlépe vést práci, organizaci útvaru či schopnost vytvářet si vlastní názory na jednotlivé politické události v nejpokrokovějších intencích. Nejcennější na jeho politické vyspělosti je to, že ji umí aplikovat na řešení jednotlivých dílčích problémů vznikajících při výkonu služby a v tomto duchu svou funkci vykonávat.

Při výkonu služby je naprosto spolehlivý, nedopřeje si ve službě oddechu, vykonává ji přesně, rozhodně, rázně, v případě potřeby tvrdě, nikdy však hrubě nebo násilnicky. K takovému výkonu

služby vede rovněž ostatní soudruhy – hlavně poddůstojníky – ať již jako náčelník oddělení nebo funkcionář strany. Má vzorné vojenské vystupování a právě takové vystupování od podřízených vyžaduje.

Osobní vlastnosti: energický, rozhodný, důsledný, nekompromisní, svědomitý, ukázněný, zdravě ctižádostivý, trochu ješitný, přitom veselý, družný, v kolektivu příslušníků velmi dobře konajících službu oblíbený.

Žije v uspořádaných rodinných poměrech a proti jeho životu mimo službu nebylo nikdy námitek.“

25. listopadu 1969

Sbor nápravné výchovy (SNV)

„Mjr. M.B.

Soudruh mjr. M. B. je schopen samostatné práce a to jak na útvarech SNV, tak i na odboru NVČ. Jeho přístup k plnění úkolů je iniciativní a tvůrčí, zejména v jeho činnosti na útvarech SNV. Problematiku jednotlivých útvarů SNV ovládá, což se projevuje v přesném a odpovědném plnění úkolů.

Soudruh M. B. zastával vždy třídní hlediska a stojí pevně na zásadách marxismu-leninismu a proletářského internacionalismu. Z těchto hledisek také jedná na veřejnosti. Veřejně vystupoval proti pravicovým tendencím a odsuzoval útoky proti vedoucí úloze KSČ. Platformu 2000 slov odsoudil. Podle svých možností se účastnil akcí pořádaných KSČ, SČSP k prosazení marx-leninské linie KSČ a proletářského internacionalismu. Od počátku zaujal správné stanovisko k příchodu spojeneckých vojsk, v němž viděl nutnost a záchranu vedoucí úlohy KSČ. Nekompromisně se postavil za listopadovou resoluci ÚV KSČ, výsledky dubnového a květnového pléna ÚV, i za nové vedení KSČ. V současné době opět pracuje ve výboru ZO KSČ a je pověřen prací v komisi náčelníka správy SNV pro hodnocení pracovníků Sboru. Soudruh B. má vyhraněné a jasné politické postoje.

Je odborně i politicky připraven pro plnění stanovených úkolů a vzhledem k jeho dobrým charakterovým vlastnostem je záruka úspěšného zastávání stávající funkce na správě SNV.“³⁰

Eduard Vacek

Použité zkratky:

ÚO KSČ – útvarová organizace Komunistické strany Československa

odbor NVČ – odbor nápravně výchovné činnosti (organizační článek správy SNV)

SČSP – Svaz československo sovětského přátelství

ÚV KSČ – Ústřední výbor KSČ

ZO KSČ – základní organizace KSČ

Neslavný konec Miroslava Picha – Tůmy

Z vyšetřování trestné činnosti příslušníků některých represivních orgánů v 50. letech, které v roce 1992 publikovala Generální prokuratura ČSFR – Hlavní vojenská prokuratura vyplývá, že Miroslav Pich – Tůma patřil k příslušníkům Státní bezpečnosti, kteří používali nejsurovější metody při výslechu zatčených. Jeho bezohlednost a brutalita odrážela jeho pochybnou minulost. Za druhé světové války byl důvodně podezřelým, že jako politický komisař partyzánské jednotky zavinil její odhalení a likvidaci. Po válce nastoupil do bezpečnostního aparátu a podílel se na provokacích proti nekomunistickým politickým stranám a na budování agenturní sítě. V roce 1950 se stal přednostou 6. sektoru II. oddělení (agenturního) a dne 10.1.1951 podepsal dohodu s tehdejšími velitelem Sboru

³⁰ Z dokumentačního fondu Muzea III. odboje KPV v Příbrami

vězeňské strážce pplk.dr.Milanem Klossem, na jejímž základě byla budována agenturně operativní činnost ve vězeňských zařízeních. Později byl zatčen v souvislosti s vyšetřováním případu tzv. protistátního spikleneckého centra Slánský a spol.a za některé své skutky odsouzen.³¹

Dne 9.1.1995 přijalo obvodní oddělení Policie ČR v Trutnově oznámení o nález mrtvého muže v Železničářské ulici. Na místo se dostavila policejní hlídka, která provedeným šetřením zjistila, že se jedná o Miroslava Picha – Tůmu ve věku 76 let. Jmenovaný visel na provaze, uvázaném za trám na půdě domu, ve kterém bydlel. Dveřní vchod na půdu byl volně otevřený a nezajištěný, na půdě svítilo umělé osvětlení. Provedeným šetřením, zvláště na základě výpovědi příbuzných bylo zjištěno, že měl v poslední době problémy psychického rázu, vyvolané politickou situací, související s jeho osobou. Lékař na místě konstatoval smrt zadušením z oběšení, dále uvedl do protokolu, že na těle oběšeného nebyly zjištěny známky násilí jiné osoby. Na stole v bytě byl nalezen dopis pro příbuzného oběti.

V prohlášení, které napsal M. Pich -Tůma na rozloučenou, se obrací k vyšetřovacím orgánům a k orgánům trestní justice a vyjmenovává v něm dosavadní průběh svého života. V pozůstalosti nebyly zjištěny žádné informace, které by vedly k domněnce, že se rozhodl odejít ze života z důvodů špatného svědomí. Spíše lze usoudit, že se obával veřejné a politické skandalizace své osoby v důsledku své činnosti v poválečných letech a v období padesátých let. Za normální průběh svého života pokládal prvních 18 let. Zbývající čas prožil podle svých slov v důsledku aktivního boje se zbraní v ruce proti fašistickým okupantům, v internacích, vyšetřovacích vazbách a vězení, zabavení veškerého majetku, nucených pracích v hlubinných dolech s trvalým následkem zdravotního postižení, štváním různých tiskovin a sdělovacích prostředků a ve stresech své rodiny.

V prohlášení M. Pich –Tůma dále uvádí, že se stal obětí obvinění, spekulativních konstrukcí a nevybíravých útoků na svoji osobu, kdy byly zneužívány prefabrikované protokoly i s vynuceným přiznáním z vyšetřovací vazby a soudního líčení v padesátých letech. Odvolává se na značný časový odstup (více jak půl století), fyziologické důsledky věku a neustálé stupňování stresových situací, které mu neumožňují zcela objektivně, „*bez nebezpečí ublížení sobě i jiným, od sebe oddělovat fakta, konstrukce, spekulace, pochybnosti a vyložené nepravdy*“. Na základě vyjmenovaných skutečností odmítl kategoricky „*cokoliv, kdekoliv, komukoliv a za jakýchkoli okolností vypovídat*“.³²

Eduard Vacek

Slavné postavy českého zločinu v dobových pramenech – Václav Babinský

Snad každý dnes zná loupežníka Babinského, přestože původně nepatřil mezi zločineckou elitu 19. století. Oproti jiným, ve své době známějším lupičům, byl souzen „jen“ za šest zločinů. Jeho popularitu zapříčinily dobrodružné, pokleslé romány vydávané ke konci jeho života. První sešitový román s touto tematikou vyšel roku 1862 v Hradci Králové pod názvem „*Babinský, vůdce loupežníků v Čechách*“. Kvůli velkému zájmu čtenářů začala brzy vycházet další „pravdivá“ vyličení hrdinských skutků. V těchto sešitech si o sobě Babinský mohl přečíst mnoho neuvěřitelných příběhů, které způsobily vznik dodnes známé pověsti o „*udatném loupežníkovi*“. Na jejich šíření měl velkou zásluhu i sám Babinský, když v pražských hospodách vyprávěl zvědavým posluchačům historiky z loupežnického života.

Václav Babinský se narodil 20. srpna 1796 v Litoměřicích, avšak dětství prožil ve vsi Pokratice (dnes předměstí Litoměřic)³³. O jeho rodičích není mnoho známo, ale otec byl nejspíš pokratickým kovářem. S určitostí lze říci, že ho rodiče zapsali na studia v litoměřickém gymnáziu. Tak

³¹ Havlík, T. a Fenyk J.: Trestná činnost příslušníků některých represivních orgánů v 50. letech. Časopis Prokuratura č. 3 a 4/1992, s. 11,32. Národní archiv Praha, fond SSNV, sv. 8. Dohoda mezi ministerstvem spravedlnosti-velitelství SVS a ministerstvem národní bezpečnosti – 6. sektor o spolupráci ve věcech agenturně-operativních.

³² Z dokumentačního fondu Muzea III. odboje KPV v Příbrami.

³³ Příjmení Babinský se vyskytuje v 18 st. v okolí Litoměřic dosti často. Vzniklo pravděpodobně podle vsi Babiny nedaleko Litoměřic.

si ovšem Babinský svoji budoucnost nepředstavoval a ze školy uprchl. Po útěku vstoupil do armády, ve které sloužil osm let. Jako poslední působiště je uváděn pražský Wellingtonův pěší pluk.

Služba v armádě mu však přestala vyhovovat. Chtěl dosáhnout propuštění za jakoukoliv cenu, proto začal předstírat šílenství. To prováděl velmi zdařile, jelikož v roce 1823 dostal propouštěcí patent. Současně s ním obdržel i poukaz do pražské invalidovny. Život mezi válečnými veterány pro něj nebyl příliš lákavý, takže opět zvolil útěk a začal se toulat v severních Čechách. Od té doby byl několikrát zatčen pro krádeže, ale vždy se mu podařilo buď utéct, nebo musel být propuštěn pro nedostatek důkazů.

Na začátku třicátých let 19. století vytvořil loupežnickou bandu, ve které působila i jeho milenka Apolena Hoffmanová. Po jednom ze zatčení ve vsi Kuřivody 19. ledna 1832 byl převezen do Prahy. Štěstí ho však neopustilo a po čtyřech měsících uprchl po vylámaní mříží společně s dalším zločincem Tomášem Láskou. K tomuto útěku se vztahuje i popis obou zločinců z 28. května 1832, jenž je součástí tohoto článku.

K poslednímu zatčení došlo roku 1835. Soudní proces, při kterém byl obviněn z dvanácti trestných činů, se protáhl na několik let a z důvodu nedostatku důkazů musel být u šesti zproštěn viny. Nakonec se případ dostal před apelační soud, ten nakonec 4. května 1841 potvrdil rozsudek kriminálního soudu, jenž zněl dvacet let těžkého žaláře a úhrada soudních výloh. Apolenu Hoffmanovou odsoudil tentýž soud ke 12 letům těžkého žaláře, ale Babinského milenka zemřela patnáct dní po rozsudku na chrlení krve ve věku 41 let.

Odsouzeného lupiče převezli 10. června 1841 do věznice na Špilberku a stal se tak vězněm číslo 1042. V kmenové knize je připsána poznámka „...Zdravý, velmi odvážný, zatvrzelý a z hlediska všeobecné bezpečnosti velmi nebezpečný muž ...“.³⁴ Nicméně za krátkou dobu si získal důvěru dozorců svojí poslušností a zbožností, která byla přinejmenším zpočátku předstíraná, neboť doufal v propuštění. Přestože se ho nedočkal, naklonil si alespoň vězeňského kaplana a později i vedení věznice. Nakonec pracoval jako ošetřovatel vězňů, což mu umožnila i přirozená autorita u ostatních trestanců.

V roce 1855 byla věznice zrušena. Špilberk začal znovu sloužit jako kasárna, v jejichž prostorách už pro vězně nebylo místo. Babinského roku 1857 přemístili do trestnice v Kartouzích (Valdice), kde se díky své zbožnosti stal oblíbencem milosrdných sester Kongregace sv. Karla Boromejského. Až do propuštění v roce 1861 se staral o zahradu řádových sester. Ty si ho nakonec oblíbily natolik, že se usadil jako zahradník v nalezinci a od roku 1864 v trestnici pro ženy v Řepích, kam sestry po odchodu z Kartouz přenesly svoje působiště.

Řepy se tak staly domovem pro „slavného“ loupežníka, jenž žil nedaleko trestnice pod jménem Adam Müller (stejně se jmenoval i jeho vyšetřovatel). Zemřel roku 1879 v pozeňnaném věku 83 let. Byl pochován na dnes již zrušeném vězeňském hřbitově, kde lze dodnes nalézt jeho hrob.

Nejtěžší zločiny Václava Babinského³⁵

V noci 24. března 1830 přepadl společně s dalšími lupiči dům mlynáře Antonína Heineho v Mikulášovicích nedaleko Šluknova. Mlynáře a jeho hospodyně Rösslerovou svázali a z pokladny ukradli 500 pruských tolarů. Mlynář Heine zemřel po přepadení na mrtvici způsobenou leknutím.

V Lysé nad Labem přepadl 1. května 1830 dům Jana Paula. Se sedmičlennou bandou vymáčkli okno a Paulovu manželku omráčili obuškem. V důsledku průvanu zhaslo světlo a Janu Paulovi se podařilo utéct. Lup byl skromný, oblečení v hodnotě patnácti zlatých.

V Brozanech se 15. ledna 1831 vloupal do domu převozníka. Ukradl 2 500 zlatých našetřených na koupi hospody a slosovací listiny za 380 zlatých.

19. ledna 1832 se při zatýkaní v Kuřivodech prokázal falešným pasem, pokousal rychtáře a zranil dva biřice.

V noci 5. srpna 1883 u Horní Kamenice ubodal osmi ranami nožem pláteníka Jana Blumberga. Ukradl 200 tolarů, několik loktů kartonu a praženou kávu.

³⁴ Francek J.: *Zločin a trest v českých dějinách*, Praha 1999, s. 316.

³⁵ Zpracováno podle Muzea zločinu na internetových stránkách Střední policejní školy MV v Brně www.spsmvbr.cz

Dobový pramen

Popis Václava Babinského z roku 1832, který je součástí dnešního článku, je uložen ve Státním okresním archivu Hradec Králové v archivním fondu Archiv města Nový Bydžov. Jeho součástí je i popis spoluvězně Tomáše Lásky, se kterým v květnu 1832 uprchl z pražského novoměstského vězení. Při přepisu do současného písma byl text ponechán v původním znění bez dalších úprav.

Text popisu uprchlých zločinců z roku 1832**Popisání**

V á c l a v a B a b i n s k é h o i také nazvaného **J o s e f a Š m i d t a a T o m á š e L á s k y**, vyšetřovanců, kteříž z vězení v zdejším novoměstském domě kriminálního práva v noci mezi 27. a 28. májem 1832 po odsazení železných kamen ve vězeních a po prolámaní železných mříží v okně na ochoz přehli.

A. W e n z e l B a b i n s k ý také **J o s e f Š m i d t** nazvaný **Jest z** Bokratic teplického panství v litoměřickém kraji rodem, 40 let stár, katolík, svoboděn, pašír a patentní invalid, jest asi pět střevíc 7 palců vysoký, silné postavy, má hnědé vlasy a takové obočí, šedivé oči, pravé oko obyčejně zavřené, nos souměrný, ústa široká, zuby dobré, tři mu však z nich chybí, bradu širokou, obličej zdravé barvy, obdlouhlý, hladký, plný, drobet požloutlý, hlas silný, chodí zrovna, šnupe tabák a oděvu s sebou vzal: 1 kaput tmavě modrý soukenný, 1 vestu starou bíle a červeně prouhovanou, jedny pantalony, 1 košili plátěnou, 1 šátek strakatý na krku, jedny boty staré dlouhé a čepici tmavě zelenou se střechou.

B. T o m á š e L á s k a
Jest rodem z Prahy u svatého Petra, 19 let stár, katolík, svobodný, bez řemesla, domnělý kočí, asi 5 střevíc 3 palce veliký, má hladký obličej, světle hnědé vlasy, po bělavé obočí, bez fousů, šedivé oči, oděvu s sebou vzal: 1 frak tmavě modrý soukenný dobrý i strakatou vestu, spodky světle hnědé, 1 košili, 1 šátek černý hedvábnýboty krátké a čepici tmavou soukennou se střechou.

Tyto oba nebezpeční šibalové mají co nejsnažněji se vypátrati a ku pražskému kriminálu dodáni býti.

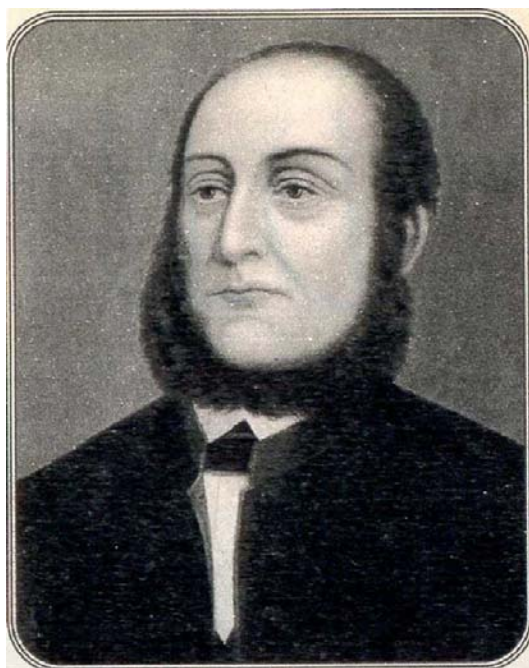
Od cis. král. městského hejtmanství
v Praze dne 28ho máje 1832

Josef rytíř z Hoch
 c. k. gub. rada, městský hejtman a direktor policie

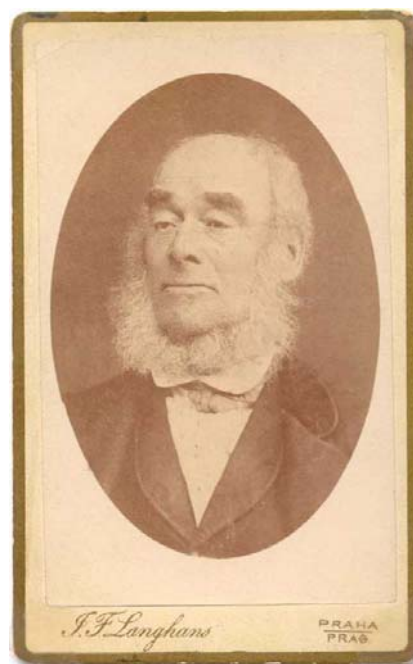
František Preininger
 c. k. policejní vrehní komisař

Údajná cela V. Babinského na Špilberku

V. Babinský v době loupežnické slávy

V. Babinský jako zahradník v Řepích

Ondřej Hladík
Foto: Eduard Vacek

Použité prameny a literatura:

Státní okresní archiv Hradec Králové, popis uprchlých zločinců, fond Archiv města Nový Bydžov 1311 – 1945, inv. č. 1852, kart. 60.

Francek J.: *Zločin a trest v českých dějinách*, Praha 1999, s. 315 – 317.

Kol.: *Kasematy Špilberk*, Brno 1992.

www.spsmvbr.cz/cesky/os_stranky/jedlicka/muzeumzla/babinsky/babinsky.htm

Ústav pamäti národa alebo prečo pamätať na pamäť pamätníkov

Ústav pamäti národa je prvou inštitúciou po zrušení železnej opony, ktorá má za cieľ sprístupňovať občanom dokumenty súvisiace s činnosťou štátnej bezpečnosti (ŠtB) počas komunistického režimu. Do prijatia zákona o pamäti národa - zákona č. 553/2002 Z. z. o sprístupnení dokumentov o činnosti bezpečnostných zložiek štátu 1939 - 1989, o založení Ústavu pamäti národa a o doplnení niektorých zákonov z 10. júla 2002 - nejestvoval nijaký právny rámec na spravovanie archívov ŠtB. Po rozdelení Česko-Slovenska mali archívy Federálneho ministerstva vnútra (FMV) týkajúce sa Slovenska podľa zmlúv o delení spoločného majetku prejsť na Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky (MV SR). Tak sa aj stalo, ale vzápätí ich prevzala Slovenská informačná služba, ktorá o. i. vystavovala lustračné osvedčenia. Roku 1991 vtedajšie Federálne zhromaždenie Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky schválilo tzv. lustračný zákon, ktorý bol istou obdobou dnešného zákona o utajovaných skutočnostiach. Iste si mnohí spomenú na to, ako ho jeho odporcovia označili za nástroj honu na čarodejnice a varovali pred masovou pomstychtivosťou obetí komunizmu. Nič také sa nestalo. Žiaľ, väčšina nášho národa, ktorá znášala jarmo totalitného režimu, má nedobý pocit z toho, že stále je veľká tolerancia k bývalým pohlavárom, z ktorých viacerí bez výčitiek svedomia pôsobia na lukratívnych miestach v politike, justícii, médiách, vo firmách. Väčšina trestných činov je už premlčaná a morálne odsúdenie, ktoré azda ani nenastalo, nemá trestnoprávny dosah.

Zdroj: Katolícke noviny 20 / 2004

Dátum: 16. máj 2004

Autor: Marta Majerčáková

O poslaní Ústavu pamäti národa sa zhovárame s Ing. Mariánom Gulom, podpredsedom jeho správnej rady:

Prečo Slovensko potrebuje inštitúciu, akou je Ústav pamäti národa?

Hneď po novembri 1989 sa ešte v bývalom Česko-Slovensku uvažovalo, akým smerom sa budeme uberať. Cieľ bol jasný: demokratický politický systém. Úvahy zahŕňali i možnosti, ako prekonať dôsledky 40-ročného uplatňovania moci komunistov. (V Nemecku, ktoré malo takúto skúsenosť, vznikol ústav a zo zákona mu vyplývala úloha spravovať, sprístupňovať a vyhodnocovať materiály, ktoré po sebe zanechala spolitizovaná polícia bývalého východného Nemecka STASI). Materiály vytvorené ŠtB v spoločnom štáte Čechov a Slovákov zostali zachované a uložené vo zvláštnych archívoch FMV. Koncom roka 1991 vznikol pri ňom Útvar pre dokumentáciu a vyšetrovanie činnosti ŠtB a federálny parlament prijal tzv. lustračný zákon. Podľa môjho názoru táto cesta bola správna. V tom čase sme patrili k prvým krajinám, ktoré podnikli kroky na prekonanie dedičstva komunizmu. Chyba sa však stala vtedy, keď dokumentácia po ŠtB neprešla pod správu zvláštnej inštitúcie, ale zostala v správe FMV. Nastali tlaky politických, ekonomických a ďalších zoskupení, ktoré spôsobovali značné ťažkosti pri získavaní informácií z týchto materiálov. Po rozdelení Česko-Slovenska (od roku 1993) sa vyrovnávanie s komunistickou minulosťou u nás takmer úplne zastavilo. Spomínaný Útvar pre dokumentáciu a vyšetrovanie funguje iba v Českej republike. Rozdelenie archíválií nielen po ŠtB, ale i po ďalších bezpečnostných zložkách, podobne ako dohody o ich využívaní prebehli v neprospech Slovenska. Medzitým ostatné postkomunistické stredoeurópske krajiny prijímali zákony a vytvárali inštitúcie, ktorých cieľom bolo vyrovnávanie sa s dedičstvom komunizmu. U nás zatiaľ - ak sa to tak dá povedať - prebehol súboj medzi odbornosťou a charakterom, pričom „na body“ vysoko zvíťazila odbornosť, charakter akoby sa stal záťažou. Materiály po ŠtB sa dostali do správy tajných služieb. Tu ich spravovali (a zneprístupnili) tzv. odborníci. Do takéhoto stavu prišiel Ústav pamäti národa. Slovensko potrebuje takúto inštitúciu preto: - aby sa neprehlbovala morálna devastácia občanov SR, - aby občania vedeli, čo sa na Slovensku

naozaj dialo, - aby materiály po bývalých bezpečnostných zložkách spravovala inštitúcia zodpovedná parlamentu a nestali sa prostriedkom na spravodajské hry či vydieranie, - aby materiály, ktoré boli zničené, mohli byť aspoň sčasti rekonštruované, - aby sa tieto materiály vyhodnotili z historického, politického, právneho i morálneho hľadiska.

Ústav pamäti národa má uskutočňovať vedeckovýskumnú a dokumentačnú činnosť, zverejňovať údaje o osobách zainteresovaných na prenasledovaní odporcov komunistického režimu, dokonca dávať podnety na trestné stíhanie za zločiny spáchané pod záštitou komunistického alebo fašistického režimu v rokoch 1939 - 1989. Ako to vyzerá v praxi?

V súčasnosti ústav preberá a sprístupňuje materiály po ŠtB od SIS. Táto činnosť je prioritná. Zároveň rokujeme o prevzatí ďalších materiálov represívnych zložiek komunistického režimu z iných rezortov, ako aj z Českej republiky. Založili sme oddelenie zhromažďujúce dokumenty k skutkom, ktoré majú podľa zákona o pamäti národa charakter zločinov proti ľudskosti, určených na prokuratúru. Zriadili sme i redakčnú radu, ktorá pripravuje edičný plán do budúcnosti, a začali sme nakrúcať sériu dokumentárnych filmov o prenasledovaní skupín občanov a jednotlivcov v období komunizmu.

Podľa pedagógov na základných a stredných školách najmladšia generácia buď dostáva nedostatočné, alebo nedostáva nijaké informácie o totalitnom režime, jeho praktikách, ani poučenie z tohto úseku novodobých dejín. Na cirkevných školách je v tomto smere lepšia situácia, ale keďže obdobie komunizmu nie je zahrnuté do učebných osnov dejepisu, závisí len od učiteľa, jeho postoja a vedomostí, čo odovzdá svojim žiakom. Plánuje sa ústav angažovať v školách a predkladať verejnosti nové hodnotenie komunizmu na základe svojich analýz a poznatkov?

Plánuje, a to najmä prednášky pre študentov stredných a vysokých škôl. Pripravujeme cyklus 10 - 20 prednášok a naše aktivity budú závisieť aj od ústretovosti riaditeľov škôl. Chceme tiež pripraviť osnovu 1- alebo 2-semesterálneho predmetu pre vysokoškolské štúdium na vybraných odboroch. To chceme uskutočniť v spolupráci s podobnými pracoviskami či úradmi v ďalších postkomunistických krajinách. V ústave by sme chceli vybudovať školiace pracovisko pre doktorandské štúdium.

Prečo je žiaduce, aby národ mal pamäť a uctil si pamätníkov?

Lebo od toho závisí jeho prežitie ako národa. Čím viac vie o svojej minulosti, tým viac vie i o sebe samom a tým väčšmi rastie jeho sebedomie, zostáva „nevykorenený“. Jednoducho, funguje to podobne ako u jednotlivca. A pokiaľ sa v pamäti národa vyskytnú negatíva, je potrebné ich analyzovať, zistiť súvislosti, zaradiť ich do historického, politického, právneho i morálneho kontextu a ukázať tých, ktorí sa proti zlu postavili, ale i tých, ktorí ho podporovali. Tzv. hrubá čiara je totiž len fikcia, v skutočnosti nejestvuje. Národ, tak ako človek, sa nemôže zbaviť svojbytnosti, a teda ani vlastnej minulosti. Tá sa k nemu vráti. Minulosť treba pomenovať a pred súčasníkov postaviť pozitívne vzory. A práve to súvisí s morálnym hodnotením minulosti.

Za rozhovor poďakovala Marta Majerčáková

Zdroj: <http://www.upn.gov.sk/>

Ústav pamäti národa
Košická 52, P.O.Box 87
820 05 Bratislava

Obsah

Typologie historických vězeňských zařízení	1
Přehled funkcionářů odpovědných za československé vězeňství v letech 1919-1938	7
Řád pro NPT a Standardní minimální pravidla pro zacházení s vězni.....	10
Poválečný vývoj ideologického státu	14
Galerie funkcionářů OBZ.....	16
Novináři v boji proti poválečnému gestapismu.....	19
Kapitoly z občanské mravouky	34
Ukázka kladného posudku tzv. třídně uvědomělého příslušníka	35
Neslavný konec Miroslava Picha – Tůmy.....	36
Slavné postavy českého zločinu v dobových pramenech – Václav Babinský	37
Ústav paměti národa alebo prečo pamätať na pamäť pamätníkov	41

Přílohou časopisu je kalendář na rok 2005 s tématem „Nejstarší české věznice a trestnice“, který si můžete rovněž stáhnout ve formátu pdf na níže uvedené internetové adrese.

Inhalt

Typologie den historischen Einrichtungen
 Überblick der Funktionären zurechnungsfähigen für die tschechoslowakische
 Gefängniswesen in Jahren von 1919 bis 1938
 Amtsvorstehern der strafrechtlichen Sektion des Justizministeriums
 Ordnung für NPT und Standard- Minimalregeln für die Betreuung mit den Gefangenen
 Nachkriegsentwicklung des ideologischen Staates
 Galerie der Funkt gegen dem nachkriegs „Gestapismus“
 Nochmals propagieren wir die wölfische Freiheit oder Gewaltsreich in Česká Kamenice
 Kapitel aus der bürgerlichen Sittenlehre
 Auszug der positiven Begutachtung den sog. klassenbewußten Angehörigen
 Unrühmlicher Schluß des Miroslav Picha-Tůma
 Berühmte Personen des tschechischen Verbrechen in den zeitgemäßen Quellen – Václav
 Babinský
 Institut der Erinnerungsfähigkeit des Volkes beziehungsweise warum auf das Gedächtnis
 den Augenzeugen bedenken.

Mezinárodní konference:

Komunistický bezpečnostní aparát ve střední a východní Evropě v letech 1944/45 – 1989.

Varšava, 16. - 18. júna 2005

Bližší informace najdete na internetové adrese: http://ipn-5.ipn.gov.pl/c2005_index_slow.html

Instytut Pamięci Narodowej

Biuro Edukacji Publicznej

ul. Towarowa 28

00-839 Warszawa

POLAND

Topografie teroru

<http://www.topographie.de/>

Všetchna čísla časopisu HP jsou k dispozici na adrese

<http://institut.vscr.cz/kategorie/?k=Literatura&o=0&p=150>

Kabinet dokumentace a historie VS ČR

Redaktor: Eduard Vacek,

Adresa redakce:

Soudní 1672/1a, Praha 4, p.p. 3, 14067,

telefon: 261 034 714,

e-mail: Evacek@grvs.justice.cz

ICQ 330482601